

KOLENDAR

DRUŽBE
SVETEGA MOXIOPJA

1944

Letošnji Mohorjev dar:

1. Koledar za leto 1944
2. Sienkiewicz-Glonar: Quo vadis. II. del
3. P. Metod Turnšek: Pod vernim krovom.
I. knjiga
4. Slovenske večernice 95

*Seznam prejšnjih Mohorjevih knjig glej
na predzadnji strani ovitka!*

**KOLEDAR
DRUŽBE SV. MOHORJA**

ZA PRESTOPNO LETO

1944

18581

**IZDALA IN ZALOŽILA
DRUŽBA SV. MOHORJA V LJUBLJANI**

Redna knjiga za ude Družbe sv. Mohorja

H 1825/84

22.471
19.3.1984

Zaglavja za mesece je narisal Stane Kregar
Naslovno stran oskrbel Vilko Čekuta
Natisnila Zadrúžna tiskarna v Ljubljani, predstavnik Maks Blejec

Naša knjiga

Leopold Stanek

*Mi v roke pride knjiga stara
legend in narodnih balad
in v hipu v dušo mi pričara
otroške dni strahu in nad.*

*Tako so mi podobe žive
iz tistih davnih, davnih dni,
do smrti so neizbrisljive,
naj onstran duh jih ne zgubi!*

*Le beri, sin moj, bukve stare,
življenje naše v njih leži:
naj breme te njega ne stare —
prek groba duh njegov živi!*

Prestopno leto 1944

ima 366 dni ter se začne s soboto in konča z nedeljo.

Premakljivi prazniki

Sedemdesetnica 6. 2. — Pepelnica 23. 2. — Velika noč 9. 4. — Križev teden 15., 16. in 17. 5. — Vnebohod 18. 5. — Binkošti 28. 5. — Sv. Trojica 4. 6. — Sv. Rešnje Telo 8. 6. — Srce Jezusovo 16. 6. — Angelska nedelja 3. 9. — Žegnanjska nedelja 16. 10. — Misijska nedelja 22. 10. — Kristus Kralj 29. 10. — Zahvalna nedelja 5. 11. — 1. adventna nedelja 3. 12.

Od božiča do pepelnice je 60 dni = 8 tednov in 4 dni. Nedelj v predpustu je 8, po binkošti 26.

Razpored tiskanih praznikov: svečnica, Oznanjenje Marije Device, velikonočni ponedeljek, binkoštni ponedeljek, Rojstvo Marije Device, sveti štefan niso več cerkveno zapovedani prazniki.

Posti in zdržki

Dokler bo trajala vojska, uživajo vsi verniki ljubljanske škofije splošno olajšavo postne postave, tako da velja strogi post (zdržek od mesnih jedi in mesne juhe ter pritrgovanje v jedi) samo na pepelnico (23. februarja) in na veliki petek (7. aprila). Vse druge postne dneve je dovoljeno večkrat na dan jesti ter uživati mesne jedi. Ta olajšava velja tudi za redovnike in redovnice. Vernikom se priporoča, da post nadomeste z drugimi dobrimi deli: s prostovoljnim premagovanjem, miloščino, z deli telesnega in duhovnega usmiljenja; zlasti naj molijo po namenu sv. očeta.

V našem Koledarju so postni dnevi še označeni. Dnevi zgolj zdržka (ne smemo uživati mesa in mesne juhe, a se smemo večkrat do sitedga najesti) imajo *. Dnevi zgolj posta (smemo uživati meso, a se smemo le enkrat do sitedga najesti) imajo †. Dnevi strogega posta (zdržka in pritrgovanja) imajo ††.

Sončni in lunini mrki

Sonce bo leta 1944 dvakrat mrknilo, a obakrat bo mrk pri nas neviden. Prvi popolni sončni mrk bo 25. januarja, drugi delni pa 20. julija.

Luna v letu 1944 ne bo mrknila.

Astronomični letni časi

Pomlad se začne dne 21. marca ob 18. uri in 49 minut.
Poletje se začne dne 22. junija ob 14. uri in 30 minut.
Jesen se začne dne 23. septembra ob 5. uri in 20 minut.
Zima se začne dne 22. decembra ob 0. uri in 16 minut.

Godovinsko število

Zlato število = 7 Nedeljska črka = b A
 Epakta = V Sončni krog = 21
 Rimska številka = 12

Kvatre

Pomladne kvatre: 1., 3. in 4. marca.
 Poletne kvatre: 31. maja, 2. in 3. junija.
 Jesenske kvatre: 20., 22. in 23. septembra.
 Zimske kvatre: 20., 22. in 23. decembra.

Nebesna znamenja

Pomlad

 oven 8
 bik Y
 dvojčka II

Jesen

 tehtnica
 škorpijon m
 strelec ♏

Poletje

 rak 9
 lev 12
 devica mp

Zima

 kozel 3
 vodnar ==
 ribi X

Znamenja za mesečne spremembe:

Mlaj ☾ Ščip ali polna luna . . . ☽
 Prvi krajec ☾ Zadnji krajec ☾

V Koledarju je znamenje pridejano dnevu, ko se luna spremeni. Nad njim je ura in minuta, ko se spremeni; spodaj pa vremenska napoved po Herschlovem ključu.

Vremenski ključ

Znameniti zvezdoslovec Friderik Viljem Herschel je do-
slej najboljše in obenem najpreprosteje pogodil vreme, ko je
svojo vremensko napoved povezal s spremembami lune, ki
vpliva na zemljo. Njegovo razpredelnico vremenskih na-
povedi je leta 1839 tudi dunajska Kmetijska družba spre-
jela za najboljši ključ. Poslej pa se ta ključ ponavlja vsako
leto po vseh koledarjih; važno je le, da vemo, kdaj nastopi
sprememba lune, pa po tej razpredelnici lahko sami določimo
in navadno tudi pogodimo vreme.

Če se luna spremeni	bo poleti (15. 4. — 16. 10.)	pozimi (17. 10. — 14. 4.)
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozahodnika
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar
od 6. do 10.	spremenljivo	dež ob severozahodniku, sneg ob vzhodniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter
od 12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 16. do 18.	lepo	lepo
od 18. do 22.	lepo ob severu ali zahodniku, dež ob jugu ali jugozahodniku	dež in снег ob jugu ali zahodniku
od 22. do 24.	lepo	lepo

Ta ključ si na kratko takole zapomnimo:

Vreme bo tem bolj zanesljivo lepo, čim bliže polnoči se
spremeni luna, tem bolj gotovo pa bo grdo, čim bliže pol-
dneva se spremeni luna.

Že stari Rimljani in naši predniki pa so imeli še neko
pravilo o luninem vplivu na vreme, in to se glasi:

Prvi in drugi dan po mlaju ne pomenita nič, tretji in
četrti dan malo, kar pa peti dan pravi, za vso luno vreme
postavi. Torej: stota ura odloči!

Pregledni koledar za leto 1944

	Januar	Februar	Marec
N	— 2 9 16 23 30	— 6 13 20 27	— 5 12 19 26
P	— 3 10 17 24 31	— 7 14 21 28	— 6 13 20 27
T	— 4 11 18 25 —	1 8 15 22 29	— 7 14 21 28
S	— 5 12 19 26 —	2 9 16 23 —	1 8 15 22 29
Č	— 6 13 20 27 —	3 10 17 24 —	2 9 16 23 30
P	— 7 14 21 28 —	4 11 18 25 —	3 10 17 24 31
S	1 8 15 22 29 —	5 12 19 26 —	4 11 18 25 —
	April	Maj	Junij
N	— 2 9 16 23 30	— 7 14 21 28	— 4 11 18 25
P	— 3 10 17 24 —	1 8 15 22 29	— 5 12 19 26
T	— 4 11 18 25 —	2 9 16 23 30	— 6 13 20 27
S	— 5 12 19 26 —	3 10 17 24 31	— 7 14 21 28
Č	— 6 13 20 27 —	4 11 18 25 —	1 8 15 22 29
P	— 7 14 21 28 —	5 12 19 26 —	2 9 16 23 30
S	1 8 15 22 29 —	6 13 20 27 —	3 10 17 24 —
	Julij	Avгust	September
N	— 2 9 16 23 30	— 6 13 20 27	— 3 10 17 24
P	— 3 10 17 24 31	— 7 14 21 28	— 4 11 18 25
T	— 4 11 18 25 —	1 8 15 22 29	— 5 12 19 26
S	— 5 12 19 26 —	2 9 16 23 30	— 6 13 20 27
Č	— 6 13 20 27 —	3 10 17 24 31	— 7 14 21 28
P	— 7 14 21 28 —	4 11 18 25 —	1 8 15 22 29
S	1 8 15 22 29 —	5 12 19 26 —	2 9 16 23 30
	Oktober	November	December
N	1 8 15 22 29	— 5 12 19 26	— 3 10 17 24 31
P	2 9 16 23 30	— 6 13 20 27	— 4 11 18 25 —
T	3 10 17 24 31	— 7 14 21 28	— 5 12 19 26 —
S	4 11 18 25 —	1 8 15 22 29	— 6 13 20 27 —
Č	5 12 19 26 —	2 9 16 23 30	— 7 14 21 28 —
P	6 13 20 27 —	3 10 17 24 —	1 8 15 22 29 —
S	7 14 21 28 —	4 11 18 25 —	2 9 16 23 30 —

PROSINEC — JANUAR

- 1 S NOVO LETO; OBREZOV. GOSPODOVO IHS
- 2 N PO NOVEM LETU, IME JEZUSOVO 21.04
(Detetu dajo ime Jezus. Lk 2, 21.) lepo
- 3 P Osmina Janeza Evang.; Genovefa, devica
- 4 T Osmina nedolžnih otrok; Angela Folinj.
- 5 S Vigilija razglašenja; Telésfor, papež, muč.
- 6 Č RAZGLAŠ. GOSP.; SV. TRIJE KRALJI G+M+B
- 7 P * Luciján, mučenec; Julijan, muč.; Knut
- 8 S Severin, opat; Teofil, mučenec; Erhard
- 9 N 1. PO RAZGLAŠENJU; SV. DRUŽINA 11.09
(Dvanajstletni Jezus v templju. Lk 2.) mrzlo
- 10 P Viljem, šk.; Agaton, pap.; Gregor X., pap.
- 11 T Higín, pap.; Pavlin Oglejski, šk.; Teodozij
- 12 S Alfred, opat; Tatijana, mučen.; Arkadij
- 13 Č Osmina razgl.; Veronika Milanska, devica
- 14 P * Hilárij, cerkveni učenik; Feliks Nolanski
- 15 S Pavel, prvi puščavnik; Maver, op.; Mihej
- 16 N 2. PO RAZGL.; Marcél, p.; Berárd in tov.

ZAPISKI ZA JANUAR

Kakršno vreme prvi dan, takšen bo veliki srpan.

PROSINEC — JANUAR

- 17 P Anton, puščavnik; Marijan, muč.; Sulpicij 16-32
 18 T Sv. Petra stol v Rimu; Priska, devica €
 19 S Marij in tovariši, mučenci; Knut, kralj sneg
 20 Č Fabijan in Sebastijan, mučenca; Evtimij
 21 P * Neža, devica, mučenica; Fruktuóz, muč.
 22 S Vincencij in Anastázij, mučenca; Viktor
 23 N 3. PO RAZGLAŠENJU GOSPODOVEM
 Rajmund, spoznav.; Zaroka Dev. Marije
 (Jezus ozdravi stotnikovega hlapca. Mt 8.)
 24 P Timotej, šk.; Evgenij, muč.; Felicijan, šk. 16-24
 25 T Spreobrnjenje Pavla; Ananija, mučenec ●
 26 S Pólikarp, škof, mučenec; Pavla, vdova nestanovitno
 27 Č Janez Zlatousti, cerkveni učenik; Julijan
 28 P * Peter Nolasko, spoznav.; Prikazen Neže
 29 S Francíšek Saleški, škof, cerkveni učenik
 30 N 4. PO RAZGL.; Martina, devica, mučenica
 (O viharju na morju. Mt 8, 23—27.)
 31 P Janez Bosko, spoznavalec; Marcela, vdova

ZAPISKI ZA JANUAR

Prosinec mrzel, da poka, sadje jeseni in moka.

S V E Č A N — F E B R U A R

- 1 T Ignacij (Ognjeslav), šk., muč.; Pavel, šk.
- 2 S Svečnica; Darovanje Gospod.
- 3 Č Blaž, škof, mučenec; Oskar, škof; Celerin
- 4 P * Andrej Korsíni, škof; Janez de Britto
- 5 S Agata, devica, mučenica; Albuin, škof
- 6 N 1. PREDPOSTNA NEDELJA; Tit, škof,
Doróteja, devica, mučenica; Amand, škof
(O delavcih v vinogradu. Mt 20, 1—16.)
- 7 P Romuald, op.; Julijana, vdova; Teodor, m.
- 8 T Janez Matajski, spoznav.; Juvencij, škof
- 9 S Ciril Aleksand., cerkv. uč.; Apolonija, dev.
- 10 Č Sholástika, devica; Sotéra, devica, mučen.
- 11 P * Lurška Mati božja; Adolf, šk.; Saturnín
- 12 S 7 ustanoviteljev; Melécij, škof; Damijan
- 13 N 2. PREDPOSTNA NED.; Katarina R., dev.
(Prilika o sejalcu in semenu. Lk 8, 4—15.)
- 14 P Valentin (Zdravko), muč.; Ivana V., sv. ž.
- 15 T Favstín, mučenec; Jordan, spoznavalec

3
8:08
sueg

6:29
de-
ževno

ZAPISKI ZA FEBRUAR

Na svečnico in Blaževo lepo, veliko jeseni vina bo.

- 16 S Julijana, mučenica; Onézim, škof, mučenec 8:42
 17 Č Francišek Kle, mučenec; Favstín, mučenec €
 18 P * Simeon, škof in mučenec; Flávijan, škof nestanovitno
 19 S Gabín, mučenec; Julijan, mučenec; Konrad
 20 N 3. PREDPOSTNA NEDELJA; Sádót, škof, in tovariši, mučenci; Elevterij, škof (Jezus ozdravi slepca. Lk 18, 31—43.)
 21 P Severijan, škof; Feliks (Srečko), škof
 22 T Pust; Sv. Petra stol v Antiohiji; Marjeta
 23 S †† Pepelnica; Peter Dam., c. uč.; Romána Post!
 24 Č † Prestopni dan; Modest, škof ●
 25 P †† Matija (Bogdan), apostol; Sergij, muč. vihar-
 26 S † Valburga, dev.; Viktorín in tov., muč. no
 27 N 1. POSTNA NEDELJA; Andrej, škof; Viktor, spoznavalec; Nestor, škof in muč. 2:59
 (Jezus trikrat skušan. Mt 4, 1—11.)
 28 P † Gabrijel Žalostne Matere božje, spoznav.
 29 T † Roman, opat; Antonija Florentinska, vd.

ZAPISKI ZA FEBRUAR

Če svetega Petra stol mrazi, dolgo zima še trpi.

S U Š E C — M A R E C

- 1 S † Kvatre; Albín, škof; Antonina, mučenica 2
 2 Č † Pavel, mučenec; Neža Praška, devica 21:40
 3 P †† Kvatre; Kunigunda, ces.; Marín, muč. jasno
 4 S † Kvatre; Kazimir, spoznav.; Lucij, pap.
 5 N 2. POSTNA; Janez Jožef od Križa, spozn.
 (Jezus se na gori spremeni. Mt 17, 1—9.)
 6 P † Perpétua in Felicita, mučenici; Koléta
 7 T † Revokat, muč.; Tomaž Akvinski, c. uč.
 8 S † Janez od Boga, spoznav.; Julijan, škof
 9 Č † Frančiška Rimska; Gregorij, šk.; Kandid 1:28
 10 P †† 40 mučencev; Makárij, šk.; Atala, opat 9
 11 S † Sofrónij, škof; Kándid in tovariši, muč. mrzlo
 12 N 3. POSTNA; Obletnica kronanja Pija XII. Pape-
 (Jezus izžene hudiča. Lk 11, 14—28.) ževa
 nedelja
 13 P † Teodora, mučenica; Kristina, dev., muč.
 14 T † Matilda, kraljica; Matilda, dev.; Evtihij
 15 S † Klemen M. Dvořak; Ludovika Mariják
 16 Č † Hilárij in Tácijan, muč.; Herbert, škof

ZAPISKI ZA MAREC

Če breskve pred sv. Gregorjem cveto, trije eno pojedó.

S U Š E C — M A R E C

- 17 P †† Patricij, šk.; Jedert, dev.; Jožef iz Ar. 21:05
 18 S † Ciril Jeruz., cerkv. učenik; Salvátor, sp. hladno
 19 N 4. POSTNA, SREDPOSTNA; SV. JOŽEF 21:3
 (Jezus nasiti pet tisoč mož. Jan 6, 1—15.) začetek
 20 P † Aleksandra, muč.; Janez Parmski; Focij pomladi
 21 T † Benedikt, opat; Serápion, škof; Filemon ob
 22 S † Lea, vdova; Zaharija, pap.; Vasilij, m. 18:49
 23 Č † Jožef Oriol, mašnik; Pelágija, mučenica 12:36
 24 P †† Gabrijel, nadangel; Simon, deček, muč. mrzlo
 25 S Oznanjenje Marije Device Spomni se
 26 N 5. POSTNA, TIHA NEDELJA; Emánuel, matere
 muč.; Máksima, muč.; Tekla, muč.; Ludgar
 (Judje hočejo Jezusa kamenjati. Jan 8.)
 27 P † Janez Damaščan, cerkv. učenik; Rupert
 28 T † Janez Kap.; Sikst III., papež; Spes, o.
 29 S † Ciril, diakon in mučenec; Bertold, spozn.
 30 Č † Janez Klímak, opat; Kvirin, mučenec 13:34
 31 P †† Žalostna Mati božja; Benjámín, muč. 3
 dež

ZAPISKI ZA MAREC

Suščev prah in kup zlata — iste vrednosti oba.

MALI TRAVEN — APRIL

- 1 S † Hugo, škof; Venancij, škof in mučenec
- 2 N 6. POSTNA, CVETNA; Frančišek Pavel- Butara!
ski; Leopold G., spozn.; Teodozija, devica
(Jezus jezdi v Jeruzalem. Mt 21, 1—9.)
- 3 P † Rihard, škof; Sikst, papež in mučenec
- 4 T † Izidor Sev., cerkv. uč.; Benedikt, spozn.
- 5 S † Vincencij Ferérij, spozn.; Irena, devica
- 6 Č † Vel. četrtek; Peter, muč.; Platónid, muč.
- 7 P †† Vel. petek; Herman Jožef, sp.; Hegezíp 18-22
- 8 S †† Vel. sobota; Dionízij, šk.; Julija Biliart ☉
- 9 N VELIKA NOČ, VSTAJENJE GOSPODOVO lepo
(Jezus vstane od mrtvih. Mk 16, 1—7.)
- 10 P Velikonočni ponedeljek; Apolonij, m.
- 11 T Leon Veliki, papež, cerkv. uč.; Antipa, m.
- 12 S Julij I., papež; Saba; Visija, devica, muč.
- 13 Č Hermenegild, kraljevič, muč.; Ida, devica
- 14 P * Justín, mučenec; Valerijan in tovariši
- 15 S Anastázija, m.; Teodor, mučenec; Helena

Če je april deževen, kmet ne bo reven.

MALI TRAVEN — APRIL

- 16 N BELA NEDELJA; Benedikt Jožef Laber (Jezus se prikaže ob zaprtih durih. Jan 20.) 5-59 dež
- 17 P Štefan, opat; Anicét, papež; Robert, sp.
- 18 T Konrad Askolski; Antija, m.; Apolonij, m.
- 19 S Leon IX., papež; Timón, dij.; Krescencij
- 20 Č Neža Montepulčanska, devica; Sulpícij
- 21 P * Anzelm, cerkveni učenik; Simeon, škof 7-12
- 22 S Sotér in Gaj, papeža, mučenca; Tarbula
- 23 N 2. POVELIKONOČNA NEDELJA; Vojteh ve-trovno (Jezus Dobri pastir. Jan 10, 11—16.)
- 24 P Jurij, mučenec; Fidélis Sigm., mučenec
- 25 T Marko, evang.; Ermin, muč.; Filon, muč. Proš-nja procesija
- 26 S Varstvo sv. Jožefa; Klet in Marcelin, pap.
- 27 Č Hosana, dev.; Peter Kanízij, c. uč.; Cita
- 28 P * Pavel od Križa, spozn.; Valerija, muč.
- 29 S Peter, mučenec; Robert, opat; Hugo, opat 1-06
- 30 N 3. POVELIKONOČNA NED.; Katarina S. vihar-no (Jezus napoveduje svoj odhod. Jan 16.)

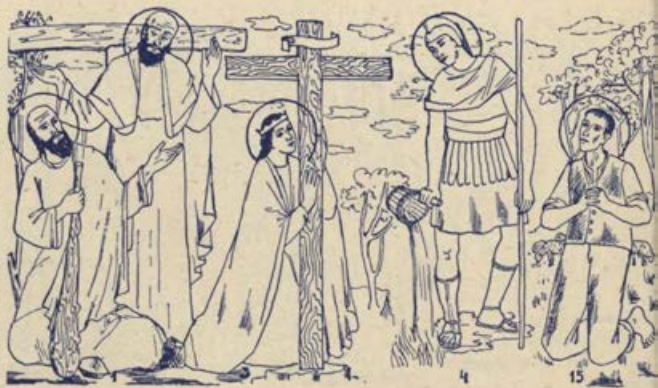
ZAPISKI ZA APRIL

Sveti Jurij zakuri in odpre nam duri.

VELIKI TRAVEN — MAJ

- 1 P Filip (Zdenko) in Jakob, apost.; Jeremija Šmar-
nice!
- 2 T Atanázij, c. uč.; Saturnín, muč.; Evgen
- 3 S Najdenje sv. križa; Aleksander, pap., muč.
- 4 Č Monika, vdova; Florijan (Cvetko), muč.
- 5 P * Pij V., papež; Irenej, muč.; Angel, muč.
- 6 S Janez Ev. pred lat. vrati; Benedikta, dev.
- 7 N 4. POVELIKONOČNA NEDELJA; Stani-
slav, škof, mučenec; Dujam, škof, mučenec
(Jezus obeta učencem sv. Duha. Jan 16.) 8:28 ☉
- 8 P Prikazanje Mihaela, nadang.; Bonifácij IV. spre-
men-
ljivo
- 9 T Gregorij Naciánški, cerkv. učenik; Herma
- 10 S Antonin, šk.; Janez Avilski; Izidor, kmet
- 11 Č Frančišek Hijeronim, spozn.; Mamért, šk. Lede-
njaki!
- 12 P * Pankracij in tov., muč.; Nerej in Ahílej
- 13 S Servacij, škof; Robert Bélarmin, cerkv. uč.
- 14 N 5. POVELIKONOČNA NED.; KRIŽEVA
(Jezus uči o moči molitve. Jan 16, 23—30.) 12:12 ☾
dež
- 15 P Janez Krstnik Salle, spoznavalec; Zofija

Z A P I S K I Z A M A J

Če Pankraca sonce peče, sladko vince v klet priteče.

VELIKI TRAVEN — MAJ

- 16 T Janez Nepomuk, mučenec; Ubald, škof
 17 S ^{Križev} Pashal Bajlon., spoznav.; Bruno, škof
 18 Č VNEBOHOD; Venancij, škof; Erik, kralj
 19 P * Peter Celestin, papež; Pudencijana, dev.
 20 S Bernardin Sienski, spoznavalec; Plavtila
 21 N 6. POVELIKONOČNA NEDELJA; Feliks
 (O pričevanju sv. Duha. Jan 15, 26—16, 4.)
 22 P Emil (Milan), mučenec; Marjeta Kásijska
 23 T Janez Krstnik Rossi, spoznav.; Deziderij
 24 S Marija, Pomočnica kristj.; Ivana Kuzova
 25 Č Gregorij VII., papež; Urban I., pap., muč.
 26 P * Filip Neri, spoznavalec; Elevtérij, papež
 27 S †† Beda Častitljivi, cerkv. uč.; Janez, pap.
 28 N BINKOŠTI, PRIHOD SVETEGA DUHA
 (O sv. Duhu in o ljubezni. Jan 14, 23—31.)
 29 P Binkoštni ponedeljek; Marija M.
 30 T Ivana Orl., dev.; Feliks, papež; Ferdinand
 31 S † Kvatre; Marija Srednica; Kancij in tov.

Križeva
proce-
sija!

7-12

●
nesta-
novitno

1-06

3
de-
ževno

Z A P I S K I Z A M A J

Če je majnika lepo, je dobro za kruh in seno.

R O Ž N I K — J U N I J

- 1 Č Pamfilij in tov., mučenci; Feliks (Srečko)
- 2 P †† Kvatre; Marcelín, muč.; Peter, muč.
- 3 S † Kvatre; Klotilda, kraljica; Pavla, dev.
- 4 N 1. POBINKOŠTNA; PRESV. TROJICA
Frančišek Karáčolo, spozn.; Kvirin, škof
(Jezusu je dana vsa oblast. Mt 28, 18—20.)
- 5 P Bonifacij, škof; Valerija in tov., mučenice 19:58
- 6 T Norbert, šk.; Bertrand, šk.; Kandida; Filip ☉
- 7 S Robert, opat; Baptista Varani, dev.; Ana lepo
- 8 Č PRESVETO REŠNJE TELO; Medard, šk.
- 9 P * Primož in Felicijan, muč.; Ana Taídži
- 10 S Marjeta, kraljica; Bogomil, škof; Jošt
- 11 N 2. POBINKOŠTNA NEDELJA; Barnaba
(Prilika o veliki večerji. Lk 14, 16—24.)
- 12 P Janez Fak., spoznavalec; Leon III., papež 16:56
- 13 T Anton Padovanski, spozn.; Akvilina, dev. ☉
- 14 S Bazilij, cerkveni učenik; Elizej, prerok toplo
- 15 Č Vid in tovariši, mučenci; Germána, devica

Z A P I S K I Z A J U N I J

Megla na dan svetega Vida, je pšenica malo prida.

R O Ž N I K — J U N I J

- 16 P * Srce Jezusovo; Frančišek Regis, spozn.
 17 S Adolf, škof; Nikánder in Marciján, muč.
 18 N 3. POBINKOŠTNA NEDELJA; Efrem Sirski, cerkv. uč.; Marko in Marcelin, muč.
 (Prilika o izgub. ovci in denarju. Lk 15.)
 19 P Julijana, dev.; Gervazij in Protazij, muč. 18,00
 20 T Silverij, pap.; Mihelina, vd.; Prakseda, dev. ②
 21 S Alojzij (Vekoslav), spozn.; Demétrija, d. de-žeyno
 22 Č Ahacij, mučenec; Pavlin Nolanski, škof 21. 6.
 23 P * Agripína, devica, muč.; Ediltrúda, kralj. začetek
 24 S Kres; Rojstvo Janeza Krstnika; Teodulf poletja
 25 N 4. POBINKOŠTNA NED., TREZNOSTNA 14-30
 (Čudežni ribji lov. Lk 5, 1—11.)
 26 P Janez in Pavel, mučenca; Vigili, mučenec
 27 T Hema (Ema), vd.; Ladislav, kralj; Marija 18-26
 28 S Irenej, škof, mučenec; Potamiéna, muč. ③
 29 Č PETER IN PAVEL, apostola; Benedikta ve-
 30 P * Spomin Pavla; Lucína; Emilijana, muč. trovno

Z A P I S K I Z A J U N I J

Rožnik deževen — nogradnik reven.

M A L I S R P A N — J U L I J

- 1 S Presveta Rešnja Kri; Téobald, puščavnik
- 2 N 5. POBINKOŠTNA; Obiskov. Marije Dev.
(O grehih v misli in besedi. Mt 5, 20—24.)
- 3 P Leon II., papež; Bernardin Realíno; Trifón
- 4 T Urh, škof; Berta, vdova; Lavrijan, škof
- 5 S Ciril in Metod, slovan. apostola; Antonij 5-27
- 6 Č Izaija, prerok; Bogomila; Nedeljka, dev. ☉
- 7 P * Vilibald, škof; Benedikt XI.; Peregrin toplo
- 8 S Evgénij III., papež; Elizabeta, kraljica
- 9 N 6. POBINKOŠTNA; Nikolaj in tovariši
(Jezus nasiti štiri tisoč mož. Mk 8, 1—9.)
- 10 P Apolonij in tov., mučenci; Ezékijel, prerok
- 11 T Pij I., papež; Olga, kneginja; Savin, muč. 21-39
- 12 S Mohor in Fortunat, muč.; Janez Gvalbert ☾
- 13 Č Anaklét, papež, mučenec; Evgénij, škof vroče
- 14 P * Bonaventura, šk., c. uč.; Franč. Solán
- 15 S Henrik I., kralj; Vladimir, knez; Jakob, šk.
- 16 N 7. POBINKOŠTNA; Devica Marija Karm.

Z A P I S K I Z A J U L I J

Dež na Cirila in Metoda orehe in kostanj demala ogloda.

MALI SRPAN — JULIJ

- 17 P Aleš, spozn.; Marcelina, devica; Božidara
 18 T Kamil Lélis; Friderik (Miroslav), mučenec
 19 S Vincencij Pavelski; Avrea (Zlata), devica 6-42
 20 Č Marjeta, dev.; Hijeronim Emilijan, spozn. ●
 21 P * Prakséda, dev.; Angelina; Danijel, pr. vihar-
 22 S Marija Magdalena; Lavrencij Brindiški no
 23 N 8. POBINKOŠTNA NEDELJA; Apolinarij; Zače-
 škof, mučenec; Libórij, škof; Romula, dev. tek
 (O krivičnem hišniku. Lk 6, 1—9.) pasjih
 dni
 24 P Kunigunda, devica; Kristina, devica, muč.
 25 T Jakob (Rado), apostol; Krištof, mučenec
 26 S Ana, mati Marije Device; Válent, škof
 27 Č Pantaléon, mučenec; Rudolf in tov., muč. 10-23
 28 P * Nazárij in tov., muč.; Viktor; Inocencij ●
 29 S Marta, devica; Feliks in tovariši, mučenci toplo
 30 N 9. POBINKOŠTNA; Abdon in Sénen, muč.
 (Jezus joka nad Jeruzalemom. Lk 19.)
 31 P Ignacij (Ognjeslav) Łojólski, spoznavalec

Z A P I S K I Z A J U L I J

Če je ta mesec presuho, ostane grozdje prav drobno.

VELIKI SRPAN — AVGUST

- 1 T Vezi svetega Petra; Makabejski bratje
- 2 S Porciúnkula; Alfonz M. Liguori, cerkv. uč.
- 3 Č Najd. Štefana; Lidija, vd.; Peter Eymárd 13:39
- 4 P * Dominik (Vladimil), spoznav.; Evfrónij ☉
- 5 S Marija Snežna; Ožbalt, kralj; Kásijan, šk. ne-
- 6 N 10. POBINKOŠTNA NEDELJA; Gospodo- vihle
vo spremenjenje; Sikst II., p.; Agapit, m.
(Prilika o farizeju in cestninarju. Lk 18.)
- 7 P Kajetan, spozn.; Donat, muč.; Favst, muč.
- 8 T Ciriak, Larg in Smaragd, mučenci; Sever
- 9 S Janez Vianej, spoznavalec; Peter Faber
- 10 Č Lavrencij, muč.; Pavla, dev. in mučenica 3:52
- 11 P * Tibúrcij, mučenec; Suzana, dev., muč. ☾
- 12 S Klara, dev.; Hilárija, muč.; Herkulán, šk. dež
- 13 N 11. POBINKOŠTNA; Janez Berh.; Hipolit
(Jezus ozdravi gluho. Mk 7, 31—37.)
- 14 P †† Evzébij, spoznavalec; Atanázija, vdova
- 15 T VNEBOVZETJE MARIJE DEV.; Tarzicij

ZAPISKI ZA AVGUST

Lovrenčevo grozdje mehko, tedaj bo vino sladko.

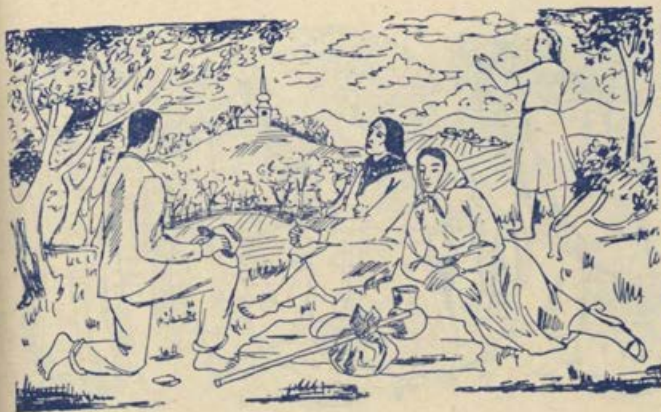
VELIKI SRPAN — AVGUST

- 16 S Joahim, oče Device Marije; Rok, spozn.
 17 Č Hiacint, spoznavalec; Julijana, dev., muč. 21-25
 18 P * Helena (Jelena), cesarica; Agapít, muč. ●
 19 S Janez Ed., spozn.; Ludovik, škof; Marijan toplo
 20 N 12. POBINKOŠTNA NEDELJA; Bernard
 (Prilika o usmiljenem Samarijanu. Lk 10.)
 21 P Ivana Franč. Šantalska, vdova; Anastazij
 22 T Timotej, mučenec; Hipólit, škof, mučenec Konec
 23 S Filip Benícij, spoznavalec; Flavijan, škof pasjih
 24 Č Jernej, apostol; Ptolomej, šk.; Zlata, muč. dni
 25 P * Ludovik, kralj; Genézij, m.; Marija Mih.
 26 S Zeferín, papež, muč.; Rufin, škof, spozn. 0-39
 27 N 13. POBINKOŠTNA NEDELJA; Jožef K. ●
 (Jezus ozdravi 10 gobavih. Lk 17, 11—19.) jasno
 28 P Avguštin, cerkv. učenik; Hermes, mučenec
 29 T Obglavljenje Janeza Krstnika; Sabina
 30 S Roza Limanska, devica; Pamáhij, mašnik
 31 Č Rajmund Nonát, spoznavalec; Pávin, škof

ZAPISKI ZA AVGUST

Svetega Jerneja meglice popijejo strd za potice.

K I M A V E C — S E P T E M B E R

- 1 P * Egídij (Tilen), o.; Veréna, dev.; Zmago 21-21
- 2 S Štefan, kralj; Máksima, mučenica; Julijan ☉ hladno
- 3 N 14. POVELIKONOČNA, ANGELSKA NEDELJA; Evfemija, Doroteja in tov., muč.
(O božji previdnosti. Mt 6, 24—33.)
- 4 P Rozalija, devica; Ida, grofinja; Kándida
- 5 T Lavrencij Justinijan, škof; Gentilij, muč.
- 6 S Zaharija, prerok; Petrónij, škof; Onésifor
- 7 Č Marko Križ.; Štefan Pongrac in tov., muč.
- 8 P Rojstvo Marije Device; Hadrijan 13-03
- 9 S Peter Klaver, spozn.; Gorgonij; Serafina ☾
- 10 N 15. POBINKOŠTNA; Nikolaj Tolentinski ve-
(Jezus obudi mladeniča iz Naima. Lk 7.) trovno
- 11 P Prot in Hiacint, muč.; Teodora, spokor.
- 12 T Ime Mar.; Macedonij, škof; Gvidon, spozn.
- 13 S Filip, mučenec; Notburga, devica, dekla
- 14 Č Povišanje sv. križa; Krescencij, mučenec
- 15 P * Marija 7 žalosti; Nikoméd, muč.; Albin

ZAPISKI ZA SEPTEMBER

Mala maša — v vsakem grmu paša.

K I M A V E C — S E P T E M B E R

- 16 S Kornelij, papež; Cíprijan, škof; Ljudmila 13:37
 17 N 16. POBINKOŠTNA NEDELJA; Lambert, škof; Frančiškove rane; Hildegarda, dev. spre-
 (Jezus ozdravi vodeničnega. Lk 14, 1—11.) men-
 18 P Jožef Kupertinski, spozn.; Zofija in tov. ljivo
 19 T Januárij, škof, in tov., muč.; Konstancija
 20 S † Kvatre; Evstáhij in tov., muč.; Janez
 21 Č Matej, apostol in evangelist; Jona, prerok 23. 9.
 22 P †† Kvatre; Tomaž Vil., šk.; Mavricij in t. začé-
 23 S † Kvatre; Lin, papež; Tekla, devica, muč. tek
 24 N 17. POBINKOŠTNA; Marija Devica, rešit. jeseni
 (O največji zapovedi. Mt 22, 35—46.) oh
 25 P Pacífik, spoznavalec; Kléofa, uč. Gospodov 5:20
 26 T Ciprijan in Justina, mučenca; Vigiliij, škof 13:07
 27 S Kozma in Damijan, mučenca; Adulf, muč. 3
 28 Č Venčeslav, knez; Líoba (Ljuba), opatinja de-
 29 P * Mihael, nadangel; Evtíhij in tov., muč. ževno
 30 S Hijeronim (Jerko), cerkv. učenik; Zofija

ZAPISKI ZA SEPTEMBER

Če je sveti Matevž vedrén, prijetna bo jesen.

V I N O T O K — O K T O B E R

- 1 N 18. POBINKOŠTNA, ROŽNOV. NEDELJA Rožni
venec!
(Jezus ozdravi mrtvoudnega. Mt 9, 1—8.) 5·22
- 2 P Angeli varuhi; Leodegárij, škof; Teofil ☉
- 3 T Terezija Deteta Jezusa; Kandid, mučenec vihar-
no
- 4 S Frančišek Serafinski, spozn.; Edvin, kralj
- 5 Č Placid in tovariši, mučenci; Flavijana, dev.
- 6 P * Brunon, spozn.; Marija Frančiška, devica
- 7 S Marija, kraljica sv. rož. venca; Marko, pap.
- 8 N 19. POBINKOŠTNA NEDELJA; Simeon
(Prilika o kraljevi ženitnini. Mt 22, 1—14.) 2·12
- 9 P Posvečevanje cerkvá; Janez Lenard, sp. ☿
- 10 T Frančišek Borgia; Danijel in tovariši lepo
- 11 S Materinstvo Marije Device; Nikázij in tov.
- 12 Č Maksimilijan, škof; Sérafin, spoznavalec
- 13 P * Edvard (Slavoljub), kralj; Koloman, m.
- 14 S Kalist, papež, muč.; Just, škof; Nedeljko
- 15 N 20. POBINKOŠTNA, ŽEGNANSKA NED.
(Jezus ozdravi sina kr. ur. Jan 4, 46—53.)

ZAPISKI ZA OKTOBER

Vinotoka velike vodé, grudna hudi vetrovi bućé.

V I N O T O K — O K T O B E R

- 16 P Jadviga, vojvodinja; Gal; Gerárd Majela 6:35
 17 T Marjeta Marija Alakók, devica; Florentij ●
 18 S Luka, evang.; Izak Jog in Janez La Land spre-
 19 Č Peter Alkántarski, spoznav.; Etbin, opat men-
 20 P * Janez Kántij, spozn.; Felícijan, mučenec ljivo
 21 S Uršula in tovarišice, mučenice; Hilárijon
 22 N 21. POBINKOŠTNA, MISIJONSKA NED. Misi-
 (O trdosrčnem hlapcu. Mt 18, 23—35.) joni!
 23 P Teodor, muč.; Roman, škof; Severín, škof 23:48
 24 T Rafael, nadangel; Feliks (Srečko); Kristina ☾
 25 S Hrizánt in Darija; Krispin in Krispiján jasno
 26 Č Evaríst, papež; Gavdióz (Veselko), škof
 27 P * Frumencij, škof; Vincencij in tov., muč.
 28 S Simon in Juda, apostola; Cirila, dev., muč.
 29 N 22. POBINKOŠTNA; KRISTUS KRALJ
 (O božjem kraljestvu. Jan 18, 33—37.)
 30 P Alfonz Rodríguez, spoznav.; Teonést, škof
 31 T †† Volbenk, škof; Antonin, škof; Krištof 14:35
 dež

ZAPISKI ZA OKTOBER

Vreme vinotoka daje za april poroka.

LISTOPAD — NOVEMBER

- 1 S VSI SVETNIKI (8 blagrov. Mt 5, 1—12.) Grobovi!
- 2 Č Spomin vernih duš; Just, m.; Viktorin, šk.
- 3 P * Venefrida, dev.; Bogoljub in tov., muč.
- 4 S Karel Boromejski, škof; Vital; Modesta
- 5 N 23. POBINKOŠTNA, ZAHVALNA NEDELJA; Zaharija in Elizabeta; Feliks, muč. (Jezus obudi Jairovo hčer. Mt 9, 18—26.)
- 6 P Lenart (Lenko), opat; Sevér, šk.; Atik, m. 19-28
- 7 T Janez Gabrijel, mučenec; Engelbert, škof €
- 8 S Sevér, Severijan, Karpofor in Viktorin, m. sneg
- 9 Č Teodor (Božidar), muč.; Aleksander, muč.
- 10 P * Adrej Avelínski, spozn.; Trifon, muč.
- 11 S Martin (Davorin), škof; Menas, mučenec
- 12 N 24. POBINKOŠTNA; Martin, papež, muč. (Prilika o pšenici in ljuljki. Mt 13, 24—30.)
- 13 P Stanislav Kostka, spozn.; Didak, spoznav.
- 14 T Nikolaj Tavelič; Jozafat Kunč.; Veneranda
- 15 S Leopold, spozn.; Albert Vel., cerkv. učenik 23-29

● jasno

Vseh svetnikov mraz, o Martinju topel čas.

LISTOPAD — NOVEMBER

- 16 Č Jedert, devica; Otmar, opat; Rufin in tov.
 17 P * Gregorij Čudodelni, škof; Salóma, devica
 18 S Odon, opat; Roman, m.; Barula, deček, m.
 19 N 25. POBINKOŠTNA NEDELJA; Elizabeta, kraljica; Poncijan, papež, mučenec (Prilika o gorčičnem zrnu. Mt 13, 31—35.)
 20 P Feliks Valoáški, spoznavalec; Edmund
 21 T Darovanje Marije Device; Kolumban, opat
 22 S Cecilija, devica, muč.; Filémon, mučenec
 23 Č Klemen (Milivoj), papež; Felicita, muč.
 24 P * Janez od Križa, cerkv. učenik; Krizógon
 25 S Katarina, devica, mučenica; Mojzes, muč.
 26 N 26. POBINKOŠTNA NED.; Silvester, opat (O razdejanju Jeruzalema. Mt 24, 15—35.)
 27 P Virgili, škof; Valerijan, oglejski škof
 28 T Gregorij III., papež; Jakob, mašnik, spozn.
 29 S Saturnín, škof, mučenec; Filémon, muč.
 30 Č Andrej (Hrabroslov), ap.; Justina, dev., m.

8:53

hladno

1:52

lepo

19

22

25

30

ZAPISKI ZA NOVEMBER

Svete Katarine dan ne laže, ko prosincu vreme kaže.

GRUDEN — DECEMBER

- 1 P * Marijan, mučenec; Natálíja; Lucij, muč.
- 2 S Bibijána, devica, mučenica; Pavlina, muč.
- 3 N 1. ADVENTNA, IZSELJEN. NEDELJA
(O poslednji sodbi. Lk 21, 25—35.)
- 4 P Barbara, devica, mučenica; Peter Hrizológ
- 5 T Saba, opat; Krispin, mučenec; Melecij, šk.
- 6 S Miklavž (Nikolaj), škof; Leóntija in tov.
- 7 Č Ambrozij, škof, cerkv. učenik; Urban, škof
- 8 P BREZMADEŽNO SPOČETJE DEV. MAR.
- 9 S Peter Furfé, spoznav.; Valerija, mučenica
- 10 N 2. ADVENTNA NEDELJA; Melkiád, pap.
(Janezovi učenci pri Jezusu. Mt 11, 2—10.)
- 11 P Dámaz, papež; Danijel, stolpnik; Sabín, š.
- 12 T Aleksander, mučenec; Dionizija, mučenica
- 13 S Lucija, devica, mučenica; Otilija, devica
- 14 Č Spirídion, škof; Druz in Teodor, mučenca
- 15 P * Konrad Of., spoznavalec; Valerijan, škof
- 16 S Evzebij, škof; Albina, devica; Adon, škof

Zor-
nice!

15:57

☾

mrzlo

Praz-

nik

mla-

dine!

15:34

☉

jasno

ZAPISKI ZA DECEMBER

Grudna mraz in sneg, žita dosti prek in prek.

GRUDEN — DECEMBER

- 17 N 3. ADVENTNA NEDELJA; Lazar, škof
(Janez Krstnik pričuje o Kristusu. Jan 1.)
- 18 P Grácijan, šk.; Teotím, muč.; Prič. Mar. por.
- 19 T Urban V., papež; Favsta, vdova; Nemezij
- 20 S † Kvatre; Evgénij in Makárij, muč.; Julij
- 21 Č Tomaž (Tomislav), apostol; Severin, škof
- 22 P †† Kvatre; Demétrij in tovariši, mučenci
- 23 S † Kvatre; Viktorija (Zmagoslava), devica
- 24 N 4. ADVENTNA NEDELJA; Adam in Eva
(Janez Krstnik oznanjuje pokoro. Lk 3.)
- 25 P BOŽIČ, ROJSTVO NAŠEGA G. JEZ. KR. Jaslice!
- 26 T š t e f a n, prvi mučenec; Marin, mučenec
- 27 S Janez Evangelist; Teodor in Teofan, sp.
- 28 Č Nedolžni otročiči; Kastor in tov., mučenci
- 29 P * Tomaž Beket, šk., mučenec; David, kralj
- 30 S Evgenij, škof; Liberij, škof; Anízija, muč.
- 31 N NEDELJA PO BOŽIČU; Silvester, papež
(Simeon in Ana oznanjata Gospoda. Lk 2.)

22. 12.
začē-
tek
zime
ob
0 16
16 54
☾
me-
gleno

Pame-
tiva!
15:38
☼
mrzlo

ZAPISKI ZA DECEMBER

Če na štefanje burja buči, trta prihodnjič slabo obrodi.

Očetova beseda

Izbral in prevedel J. Šimenc

Sv. oče Pij XII. je tudi v minulemu letu čudovito pokazal, da je glasnik, varuh in branitelj večnih vrednot: Boga, duše, npravnosti, prava, socialne pravičnosti, dolžnosti, družine, vzgoje itd., kar vse tvori temelj državljske skupnosti.

Papež govori z gotovostjo moža, ki ve resnico, vso resnico, in z dostojanstvenim mirom, ki je sad zavesti, da je ta večna beseda vse-mogočna in njena zmaga neizbežna.

Navesti moremo samo nekaj stavkov njegovega letošnjega nauka in utrniti le nekaj bliskov svetle večnostne resnice.

Biti katoličan — največja čast

Ni si mogoče misliti nič slavnjšega, nič plemenitejšega, nedvomno nič častnejšega kot pripadati sveti, katoliški, apostolski in rimski Cerkvi, ki po njej postanemo udje edinega in tako častiljivega Telesa, živimo pod vodstvom edine in tako vzvišene Glave, smo napolnjeni z edinim božjim Duhom, se hranimo v tem zemeljskem izgnanstvu z enim samim naukom in z istim angelskim Kruhom, dokler se ne bomo znašli v nebesih, da se bomo veselili v edini večni blaženosti. (Okrožnica o Kristusovem skrivnostnem telesu.)

Nova križarska vojska

Zapoved te ure je: ne tožiti, ampak delati! Ne tožiti nad tem, kar je in kar je bilo, ampak graditi, da se postavi, kar se mora postaviti družbi v blaginjo. Polni kri-

žarskega navdušenja naj se najboljši in najbolj izbrani udje krščanstva združijo v duhu resnice, pravičnosti in ljubezni ob klicu: Bog to hoče. Pripravljeni naj bodo služiti in žrtvovati se kakor nekdanji križarji. V tedanjih časih je šlo za osvoboditev zemlje, ki jo je posvetilo življenje učlovečene božje Besede. Danes pa gre — če se smemo tako izraziti — za nov pohod čez morje zmot, da osvobodimo sveto duhovno zemljo, ki je določena za podlago in temelj nespremenljivim načelom in postavam, s katerimi bo zidana socialna zgradba močne notranje trdnosti. (Iz govora na sveti večer 1942.)

*Pet osnovnih točk za red in mir
v človeški družbi*

Kdor hoče, da zvezda miru vzide in obstane nad človeško družbo,

naj s svoje strani pomaga, da se človeški osebi vrne tisto dostojanstvo, ki ga ji je Bog dal od začetka;

naj zavrže vsako obliko materializma, ki vidi v narodu le čredo posameznikov, ki so med seboj ločeni in brez notranje zveze; skrbeti mora, da bo imela družina, nena-domestljiva celica naroda, svoj življenjski prostor in svetlobo, da bo mogla dihati in se posvetiti svojemu poslanstvu;

naj vrne delu tisto mesto, ki mu ga je Bog odločil že v početku;

naj sodeluje pri temeljiti obnovi pravnega reda. Oživitvi se mora zavest, da mora pravna ureditev, zgrajena na najvišjem božjem gospostvu, s svojo budno in kaznujočo roko čuvati človeške pravice in jih braniti pred napadi katere koli človeške družbe;

naj pomaga, da bosta država in njena oblast spet služili družbi in v vsem spoštovali človekovo osebo. (Govor na sveti večer 1942.)

Osnovne pravice osebe

Pravica, da ohranja in razvija svoje telesno, umsko in moralno življenje; še posebej pravica do verske vzgoje; pravica do zasebnega in javnega bogočastja in z njim v zvezi pravica do verskega karitativnega udejstvovanja; načelna pravica do zakona in njegovih namenov; pravica do dela kot nujnega sredstva za vzdrževanje družinskega življenja; pravica do svobodne izbire stanu, torej tudi do svobodne izbire duhovniškega in redovnega poklica; pravica do rabe zemeljskih dobrin, ki se zaveda svojih dolžnosti in socialnih mej. (Govor na sveti večer leta 1942.)

Krivi preroki delavcev

Cerkev je varuhinja in učiteljica resnice. Zato poudarja in pogumno brani pravice delovnega ljudstva. Ko se je tako borila zoper zmoto, je morala ponovno opozarjati, da se ne sme dati premamiti čaru bolnih in abotnih zamisli in videnj bodoče blaginje ter varljivim vabam in dražljajem krivih učiteljev socialne dobrobiti, ki slabemu pravijo dobro in dobremu slabo. Bahajo se, da so prijatelji ljudstva, pa odklanjajo medsebojni sporazum med kapitalom in delom ter med delodajalci in delavci, sporazum, ki vzdržuje in pospešuje socialno slogo za napredek in skupno korist.

Taki prijatelji ljudstva! Saj ste jih že slišali na trgih, na shodih, na kongresih; znane so vam njih obljube z letakov; čuli ste jih v njih pesmih in slavospevih; toda kdaj so že za njihovimi besedami prišla dejanja, ali kdaj so se jim nasmehnili upi z uresničenjem? Prevare in razočaranja so doživeli in doživljajo ob njih posamezniki in narodi, ki so jim verjeli in šli za njimi po potih, ki še daleč ne izboljšujejo, pač pa slabšajo pogoje življenja ter snovnega in nramnega napredka. (Binkoštni govor delavcem.)

Sužnost pod državnim kapitalizmom

Socialna revolucija se širokousti, da bo dala oblast delavskemu razredu. Prazna beseda in zgoli videz nemogoče stvarnosti! Dejansko vidite, da delovno ljudstvo ostaja vezano, podjarmljeno in utesnjeno pod silo državnega kapitalizma, ki tlači in usužnjuje vse, družino nič manj ko vesti, in spreminja delavce v orjaški delovni stroj. Ne drugače kot drugi socialni sestavi in ureditve, ki pravi, da se bori zoper nje, državni kapitalizem vse porazdeljuje v skupine, ureja in potiska v strahotno vojno orodje, ki zahteva ne samo kri in zdravje, ampak tudi premoženje in blaginjo naroda. Če se voditelji hvalijo s tem ali onim uspehom ali zboljšanjem, doseženim na delovnem področju, in k temu slovesno pritrkavajo, tak materialni dobiček nikdar ni dostojno povračilo za odpovedi, ki se nalagajo vsakemu, odpovedi, ki kršijo pravice osebe, svobodo v vodstvu družine, v izvrševanju poklica, v svojstvu državljana in zlasti v življenju po veri in prav tja do življenja vesti. (Binkoštni govor delavcem.)

Propaganda zoper papeža

Neka propaganda protiverskega duha trosi med ljudstvo posebno pa v delavskem sloju, da je papež hotel vojsko, da papež podpira vojsko in prispeva denar, da se nadaljuje, da papež nič ne stori za mir.

Morda se še ni nikoli naperilo bolj pošastno in nesmiselno obrekovanje, kot je to! Kdo ne ve, kdo ne vidi, kdo se ne more prepričati, da nihče ni bolj pritiskal in se na vse dovoljene načine upiral temu, da bi se vojska sprožila, in potem, da bi se nadaljevala in širila; da nihče ni bolj kakor Mi kar naprej prosil in opominjal: mir, mir, mir!; da nihče ni bolj kakor Mi skušal omiliti njene grozote?

Denarne vsote, ki Nam jih daje na voljo ljubezen vernikov, niso namenjene in se ne porabljaajo za to, da bi vojsko živili, ampak da se otirajo solze vdov in sirot, da se tolažijo družine v tesnobni skrbi za drage daljne ali pogrešane svojce, da se podpirajo trpeči, ubogi in potrebni.

Zavedamo se, kako je lažno vse, kar božji sovražniki zapeljivo širijo, da bi zbegali delavce in ljudstvo in da bi iz življenjskih tegob, ki jih delavci trpe, zajeli dokaz proti veri in bogovdanosti, ki je vendar edina tolažba in edino upanje, ki opira človeka na zemlji v trpljenju in nesreči. (Binkoštni govor delavcem.)

O mir, o mir!

O mir, o mir! Kdaj bo odmevalo tvoje ime od dežele do dežele, od morja do morja? Kdaj bo zasijal tvoj obraz na obličju zemlje? Kdaj bo zarja tvojega nasmeha razveselila ljudstva in narode? In kdaj se boš po odložitvi orožja in v molku topov srečal s pravico in jo boš z iskreno in složno ljubeznijo poljubil na čelo? (Iz govora 2. junija.)

Spravne in zadostilne pobožnosti

Janez Kraljič

Slovenci se hvaležno spominjamo najbolj razveseljivega dogodka preteklega leta, to je: posvetitve slovenskega naroda brezmadežnemu Marijinemu Srcu. Marsikatera zgodovinska slovesnost je kdaj na enem kraju združila več ljudi, vendar doslej še ni nobena ljudskih src zajela tako silno, kakor jih je imenovana pobožnost.

Na isti dan dne 30. maja 1943 so se posvetile vse fare. Ljubljansko škofijo je slovesno posvetil dr. Gregorij Rožman, začetnik te narodne posvetitve. Gorenjske fare so poslale svoje uradne zastopnike v Kranj, kjer je opravil posvetitev celovski škof dr. Rohrer, ki je nalašč zato prišel iz Celovca. Zastopniki fara pa so bili kakor lučke: nesli so ogenj skupne posvetitve v domače fare, ki so se posvetile nedeljo pozneje. Tudi v Rimu živeli Slovenci so se posvetili z drugimi vred. Posvetitev je bila tako obča narodna zadeva, da so tisti, ki so v veri oslabei, čutili, da so se z odtujitvijo veri odtujili tudi enodušnemu utripu narodnega življenja, in so javno izrazili svojo bol, da so izgubili skupno podlago, na kateri bi mogli sodelovati z narodnim občestvom. Pa kljub vsemu bi mogočno slovesnost napačno ocenjevali, če bi jo presojali zgolj zunanje, vrednotili le številčno in merili le ozemeljsko, ne bi pa poznali njenega duha, ki ga je najizraziteje podala in prikazala spokorna in pravna pobožnost v vsaki fari kot najbližja priprava na posvetitev.

Spokorna in pravna prvina je eden izmed glavnih sestavnih delov posvečenja Marijinemu Srcu. Zakaj razmah te pobožnosti je v vzročni zvezi z Marijinim prikazovanjem v portugalski Fatimi, kjer je Marija ponovno povabila svet k zadoščevanju za grehe. Po Marijinih besedah naj ljudje molijo sv. rožni venec za pomirjenje sveta in delajo pokoro. Marija želi, da bi se ljudje radi žrtvovali in tudi sprejemali vse trpljenje, ki ga pošilja Bog v spravo za neštevilne grehe, s katerimi ljudje žalijo božje veličastvo, za spreobrnjenje grešnikov in častno zadoščenje brezmadežnemu Marijinemu Srcu za kletev in druge žalitve. Po dolgotrajni skrbni cerkveni preiskavi je cerkvena oblast potrdila resničnost fatimskih dogodkov. Najvišje priznanje pa so doživeli ob slovesni petindvajsetletnici, ko je sv. oče dne 31. oktobra posvetil vesoljni svet brezmadežnemu Marijinemu Srcu.

Pri nas so se prvi posvetili dijaki. Nositelji in apostoli lepe misli so bile predvsem dijaške Marijine kongregacije. Posvetilni obred je na god Brezmadežne opravil v ljubljanski stolnici dr. Gregorij Rožman. Globljo pripravo za vso škofijo je po želji Prezvzišenega oskrbel odbor za posvečevanje prvih petih sobot, ki je hotel predvsem poudariti pomen zadostilne pobožnosti, za kar je bila potrebna daljša priprava. Zavzela je deloma vse prvo polletje l. 1943. V podrobnem delu so prednjačile šole vseh vrst, niti ena ni izostala. Razredne posvetitve so napravili v višjih šolah dijaki sami. Sestavili so program, ki je obsegal duhovno pripravo in razredno akademijo. Meseca majnika so nastopili učni zavodi posamič in nazadnje skupaj z veličastno prireditvijo v union-ski dvorani. Na univerzi so opravili posvetitev po seminarjih in fakultetah, naposled pa s skupno posvetitvijo. Gibanje je tako naraslo, da je zajelo vse stanove, ki so se drug za drugim posvetili Marijinemu Srcu. Z uspelimi predstavami je zlasti sodelovalo ljubljansko gledališče, pozabiti pa ne smemo opere in zasebnih gledaliških odrov.

Kaj je bila posvetitev v resnici, je pokazal spravi in spokorni dan, ki je bil 29. maja. Rodil se je iz velike misli, da je greh zlo vsega zla na zemlji. Greše ne samo posamezniki, greše tudi narodi. Zaradi narodnih grehov, tako izpričuje sv. pismo, je Bog pokončal velike narode, kakor so bili: Kananejci, Egipčani, Asirci, Babilonci, Peržani, Izraelci in Judi. Pa zopet druga verska resnica priča, da Bog noče pogube narodov, če se spokore. Narodi so ozdravljivi. Farizejsko bi bilo sklicevati se na grehe drugih narodov. Naj jih sodi Bog, mi se hočemo soditi sami, da bi nam bil Bog milostljiv zaradi naše pokore. Posebno tri družabne grehe smo hoteli obžalovati: bogokletje, skrunjenje nedelj in praznikov s poljskim delom ter pohajkovanjem po planinah brez službe božje in skrunjenje zakramenta sv. zakona, ki izziva do nebes. Vemo, da božja šiba ne bo prenehala, dokler ne bodo prenehala tolikšna narodna hudodelstva.

Vsekakor v Cerkvi neprenehoma živi spokorna misel. Njena dela so čudovita. Spokorne očiščuje in posvečuje, za nespokorne prosi odloga božje kazni in posreduje zanje, kakor je Abraham posredoval za Sodomo in Gomoro. Ljubi skritost, včasih pa se pokaže očitno, če se ne more skriti. Skoraj vse redovne družine žive spokorno življenje, da bi zadoščevale za svoje grehe in za grehe drugih. Ob velikih stiskah pa postane obča last in očitna zadeva. Če je Sin božji dal po-

sejne obljube skupni molitvi, potem sklepamo, da pripadajo še večje milosti skupni pokori. Že Judje v stari zavezi so imeli enkrat na leto spravni dan, da bi zadostili Bogu za vse grehe naroda in grehe narodnih, verskih in svetnih voditeljev. Podobno se tudi Cerkev ob velikih dogodkih skupno očitno pokori. Znane so spokorne procesije sv. Karla Boromejskega v Milanu, ko je tam razsajala huda kuga.

Kdo bo preštel sadove, ki jih je obrodila spokorna misel ob posvetitvi! Redovne družine so izmenoma prečule noči v molitvi. Vsako majsko noč so prebedele v molitvi pred Najsvetejšim ali pa pred podobo Marije pomagaj, ki je romala v ta namen od ene samostanske družine do druge. Ljudsko-šolski otroci so sami organizirali in vodili skupno molitev sv. križevega pota. Na spravni dan je slovenska kolonija v Rimu pod vodstvom p. Prešerna romala po rimskih bazilikah osem ur brez hrane in v najhujši vročini. Žužemberški farani so s svojim duhovnikom na čelu prehodili dolgo pot bosonogi. Doma so ostali le starčki in dojenčki. To so nekateri primeri, ki odkrivajo skrivnostne globine krščanskega življenja; vsakdanji človek jih ne ume, vernemu pa so vir tolažbe in radostnega upanja, poroštvo življenja, vstajenja in odrešenja.

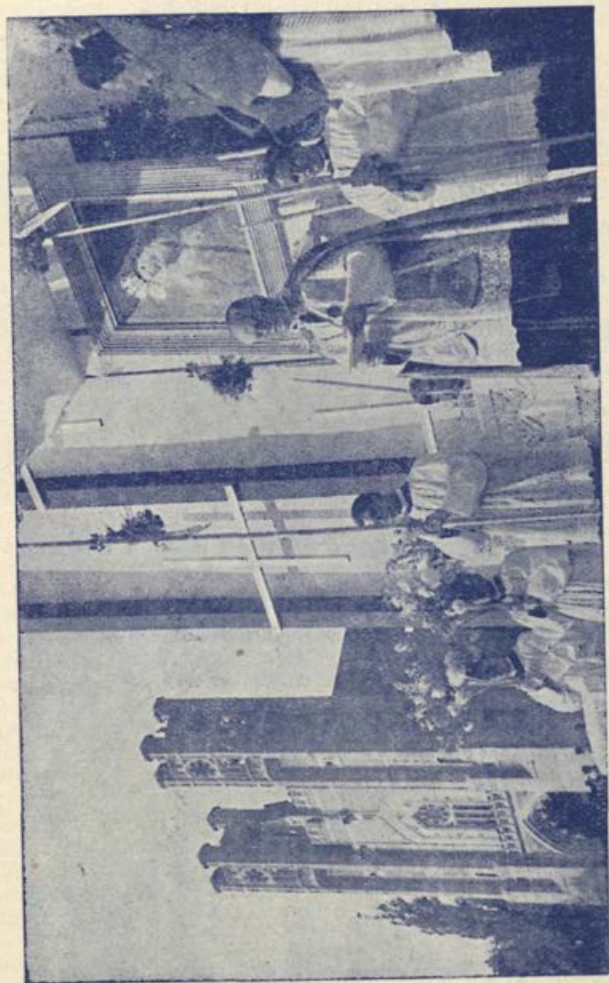
Morda je prav, da omenimo, kaj je svetoval odbor za prve sobote. Za spravni dan je priporočal post. Moškim, naj se vzdrže tobaka; otrokom, sladkarij; vsem, naj se ta dan vzdrže kina in gledaliških predstav. Veliko več, kakor je odbor svetoval, se je zgodilo.

Morda koga moti vprašanje, če so toliki izrazi verskega navdušenja bili tudi pristni? So prihajali iz verskega navdušenja in iz pravega namena, ali so bili izraz medsebojnega tekmovanja, trenutnega navdušenja in neugnane sle po razkazovanju. Stara navada je osumničiti verske stvari, če ni mogoče velikega vtisa utajiti. Imamo za nepoštenost in hudobijo podtikati zle namene tistim, ki so opravljali spokorna dela. To vsi vemo, ki smo pobožnost doživeli. Zaradi naslednjih rodov pa je dobro zapisati, da so bile spokorne in spravne slovesnosti v veri in Cerkvi neprijaznem ozračju, ko je brezbožni komunizem požigal šole, cerkve, oltarje, tabernaklje, moril zaradi vere ljudi in duhovnike. Udeležba je pomenila očitno veroizpoved, ker je moral biti udeleženec pripravljen, da žrtvuje premoženje in življenje.

V Ljubljani je poromala spokorna procesija na Rakovnik. Nič slovesnega ni imela na sebi. Resnobno je bilo zvo-

Dva prizora z ljubljanske spokorne procesije. — Levo: Prevzvišeni nese križ. — Desno: Del procesije.

Prevzvišeni govori spokornim množicam pod rakovniško cerkvijo.

njenje, molitev in petje. Vendar je velikansko procesijo — od 25 do 30 tisoč — navdajala izredna ginjenost. Brezjanska Mati božja je romala z nami, da priporoči naše prošnje božjemu Sinu. Udeležile so se je vse ljubljanske fare. Na čelu vsake fare je nosil župnik križ. Spremljali so ga dvanajsteri odlični možje iz vsake fare. Za stolno župnijo je nosil križ škof sam, tja in nazaj. Delo je počivalo, uradi in trgovine so bili zaprti, tudi predstav ta dan ni bilo. Vtis je bil silen. Mislimo, da česa takega v toliki meri in globini naš narod še ni doživel. Bilo je res versko doživetje v dobrem pomenu besede. Udeležba je bila ponekod stoodstotna. V Ljubljani se je procesije udeležila tudi univerza s svojimi oblastmi.

Ganljive prizore smo videli ob mimohodu Marijine podobe. Koliko vzdihov, prošenj in obljub! Izpred Marijine podobe je ogovoril množico škof dr. Gregorij Rožman. Po udaril je pomen procesije, omenjal je, da se mora očitni spokornosti pridružiti tudi zadoščevanje in trden sklep, da bomo zasebno in očitno življenje zdaj in po vojski preusmerili v luči božjih zapovedi. Slovesno smo obljubili, da Gospodovih dni ne bomo skrunili, ne izrekli bogokletja, ne si src madeževali z nečistostjo, z nespodobno modo in skrunjenjem zakonskega in družinskega življenja.

Med drugim je dejal: »Lucija, ki je bila v Fatimi nebeško Gospo videla in z njo govorila, je nedavno zatrjevala, da Portugalska še ni dosti storila, da bi bila božjo Pravičnost popolnoma potolažila. Še se mora v marsičem poboljšati in spreobrnjenje mora še več src zajeti. Če to velja o Portugalski, ki se je bila popolnoma spremenila in kjer je ves narod z majhnimi izjemami v duhu spokornosti postal res Marijin narod — kaj velja šele o nas! O nas, ki komaj prvi korak k resnični spreobrnitvi začenjamo. Začeli smo s pobožnostjo prvih sobot, nadaljevali s pripravo na skupno posvetitev, današnja spokorna procesija je nov korak — a ne mislimo, da smo s tem vse storili. Nadaljujmo vedno bolje, vedno vestneje in vedno resneje. S te poti ne stopimo več, vztrajajmo na njej. Spreobrnitev mora biti trajna. Tu pred našo ljubljeno svetinjo, pred milostno podobo brezjanske Marije Pomagaj, pred katero smo toliko molili, toliko milosti in pomoči dobili, sklenimo resno in trdno, da hočemo v bodoče živeti po božjih zapovedih, na katerih bomo gradili lepše in srečnejše življenje.«

Slovesnost smo sklenili v stolnici. Ali bo narod držal tudi obljube, ki jih je dal v usodni uri?

Ob šestdesetletnici škofa dr. Gregorija Rožmana

Janez Filipič

Življenjska pot do škofovske časti

— — Nedoumljiva so pota božje Previdnosti, ki so me pripeljala v ljubljansko škofijo. — Pot in način, po katerem me je Bog privedel na škofijsko stolico ljubljansko je tako izreden in čudovit, da sem — da tako rečem — prisiljen verovati v Previdnost božjo. (Ljubljanski škofijski list 1930, str. 135.)

Dr. Gregorij Rožman.

Dr. Gregorij Rožman se je rodil dne 9. marca 1883 v vasi Dolničice župnije Šmihel pri Pliberku kmetu Francu in Tereziji roj. Glinik. Ljudsko šolo je obiskoval v Šmihelu in v Pliberku. Gimnazijo kot gojenec Marijanišča v Celovcu.

Po odlično opravljeni maturi l. 1904

je stopil v celovško bogoslovje, kjer je bil dne 21. julija 1907 posvečen v duhovnika. Dne 4. avgusta je pel v domači župnijski cerkvi novo mašo, pri kateri mu je pridigal prefekt dr. Janko Arnejc. Eno leto je bil semeniški duhovnik, nato pa eno leto kaplan v Borovljah. Leta 1909 ga je njegov škof dr. Kahn poslal na Dunaj v Avguštinaj. Tam je dne 27. junija 1912 prejel čast doktorja bogoslovja.

Ko se je vrnil domov, je bil nastavljen za vzgojnega prefekta v deškem semenišču Marijanišču. Leta 1913 je postal docent (učitelj) cerkvenega prava na bogoslovnem učilišču v Celovcu, leta 1914 pa redni profesor. Poleg te službe je bil nekaj let tudi duhovni vodja ter podvodja v semenišču. O prostem času je pridno pastiroval po slovenskem delu Koroške, pridigal, vodil duhovne vaje in misijone. Za Mohorjevo družbo je napisal molitvenik: Presveta Evharistija (1913). Po svetovni vojni je bil kancler prošta Randla v Dobrli vesi. Ko je bilo leta 1919 ustanovljeno ljubljansko vseučilišče, ga je bogoslovna fakulteta povabila v Ljubljano, da bi prevzel stolico za cerkveno pravo. Z dovoljenjem svojega škofa je to mesto sprejel in pričel predavati dne 7. januarja

leta 1920. Leta 1924 je bil imenovan za izrednega profesorja. Zelo pridno in uspešno je sodeloval zlasti med mladino. Imel je zanjo veliko število duhovnih vaj in predavanj. Za šole je napisal molitvenik: *Beseda življenja* (1927). Od leta 1922 je bil predsednik cerkvenega sodišča in od leta 1927 pravi konzistorialni svetnik. V tem položaju ga je zateklo imenovanje za pomožnega škofa dr. Jegliču. Po njegovem odstopu dne 1. avgusta 1930 pa je prevzel vodstvo ljubljanske škofije. Škofovsko posvečenje je prejel 14. julija 1930 na god sv. Bonaventura. Posvetil ga je Jeglič, soposvečevalca sta bila mari-borski knezoškof dr. Karlin in krški škof dr. Josip Srebrnič.

Vladar ljubljanske škofije

»— Veselilo me je, ker sem že sam v srcu mislil, da bi mi bil profesor dr. Rožman izvrsten naslednik —«
Škof dr. Jeglič v svojem dnevniku.

V poslovilnem listu je Jeglič konec julija l. 1930 duhovnikom in vernikom zapisal med drugim: »— Občudujem božjo Previdnost, ki je o pravem času vse tako uredila, da more prav gospod dr. Gregorij Rožman biti moj naslednik. On je sicer učen profesor cerkvenega prava na ljubljanskih visokih šolah, toda p o b o ž j e m p o k l i c u je predvsem vnet dušni pastir — —« Podobno je govoril isti Jeglič, ko se je dne 1. avgusta 1930 z bridkostjo v srcu poslavljaj od stolnice: »— — Tolaži nas tudi okoliščina, da je dobro poskrbljeno za naslednika. Božja Previdnost je vse tako uravnala, da morem z lahkim srcem izročiti vodstvo ljubljanske škofije svojemu dosedanjemu koadjutorju, ki je m o ž n a svojem mestu in bo mogel upravljati škofijo tako, kakor bo prav, in veliko storiti za Boga, Cerkev in narod — —«

In res! Če imamo pred očmi naravne, dr. Rožmanu od Boga podeljene darove, in če prebiramo njegove odredbe in navodila, ki jih izdaja predvsem v škofijskem listu, se kaj lahko prêpričamo, da je po besedah Jegličevih »mož na svojem mestu« in »po božjem poklicu«.

Trdimo, da je dr. Rožman »mož na mestu« že zaradi svojih lepih naravnih darov, ki ga močno usposabljaajo za vodstvo škofije. Tista ljubeznivost in umerjenost značaja, združena z neko resnobno čustvenostjo, pa možata odkritosrčnost in zlasti še dar govora so velike odlike, ki so mu jih prisodile rojenice za vodstvo škofije že ob nje-

govem rojstvu. Ni dvoma, da so te in še druge njegove naravne lastnosti mnogo pripomogle, da so bile za časa njegovega dosedanjega vladanja v škofiji tako veličastne prireditve, kot je bil jugoslovanski evharistični shod, ko je bilo na stadionu do 150.000 ljudstva, in še veličastnejši svetovni kongres Kristusa Kralja, kamor so prišli zastopniki skoraj vseh evropskih katoliških narodov. — Ta naravna usposobljenost za vodstvo škofije nam odseva posebej tudi iz njegovih odredb in zlasti vsakoletnih pastirskih in priložnostno izdanih listov, kjer obravnava v tako jedrnatem, a vendar lahko umljivem slogu, v jasnih, a vedno ljubečih besedah sodobna dušnopastirska vprašanja: o posvečevanju Gospodovih dni, o Previdnosti božji, o brezbožnem komunizmu, o socialni pravičnosti in ljubezni, o pokori, o sveti Evharistiji, o Kristusu Kralju, o presv. Srcu Jezusovem in Marijinem, o krščanski vzgoji, o samovzgoji in podobno.

Podobno kot iz pastirskih listov nam odseva njegova naravna darovitost tudi iz njegovih pridig. Saj so njegove vsakoletne postne in izredne pridige v stolnici pravi dogodki za Ljubljano, pa tudi pridige po deželi puščajo v srcih vernikov globoke sledi.

In prav pastirski listi in pridige škofa Rožmana nam pričajo, da ni samo zaradi svojih naravnih talentov »mož na mestu«, marveč tudi kot mož »po božjem poklicu«.

Ta svoj »božji poklic« je jasno predočil sebi in vernikom takoj v svojem prvem pastirskem listu. Tam pravi med drugim: »— S strahom sem prevzel škofovsko palico iz rok svojega prednika. Pogum in zaupanje pa mi vzbuja beseda sv. Pavla: Sveti Duh Vas je postavil za škofe, da vodite Cerkev božjo« (Apd 20, 28). In potem razlaga s svetopisemskimi besedami, da je vsak škof »božji odposlanec« (Jan 20, 21) — »oznanjevalec nebeškega kraljestva« (Mt 10, 7) — »in prinašalec miru« (Mt 10, 12—13).

Kot tak hodi »po božjem poklicu« škof dr. Rožman že 13. leto v vladanju svoje škofije, v marsičem posnemajoč svojega velikega neposrednega prednika, predvsem pa po navodilih rimskih papežev, vendar vedno primerno potrebam in časovnim zahtevam njemu v vodstvo izročene škofije. Pa kaj mu je kot »božjemu odposlancu«, kot »oznanjevalcu nebeškega kraljestva«, kot »prinašalcu miru« posebno pri srcu?

Ko je poslal vernikom svoj prvi nadpastirski blagoslov, je posebej zapisal: »— — Zlasti velja ta prvi blagoslov nedolžnim dušam otrok, mladini v njenih bojih in bolnikom v njihovem trpljenju.«

V dosego tega namena priporoča zopet in zopet evharistično vzgojo mladine. V nadnaravni skrbi za mladino nadzira v tej smeri z vso pozornostjo pri vsaki vizitaciji pouk po šolah. Ta skrb mu je narekovala l. 1938 in 1940 poseben pastirski list, v katerem je jasno in podrobno obrazložil dolžnosti, ki jih ima družina, Cerkev, šola in država za mladino.

Cerkev je vedno stala in stoji na strani pomoči potrebnih, zatiranih in krivice trpečih. Tega se vedno živo zaveda tudi škof dr. Rožman. Zato tako čuti z vsemi bednimi in bolnimi, še posebej pa skrbi za zboljšanje razmer delavskega stanu. — Koliko spodbud in navodil je že izdal duhovnikom in vernikom za poglobitev umevanja krščanske dobrodelnosti. Ko so bili leta 1930 zaradi zelo slabih letin mnogi škofljani prav hudo prizadeti, je naslovil vernikom poseben pastirski list za dejansko pomoč vsem bednim. In v dveh naslednjih letih — ob času svetovne gospodarske krize in brezposelnosti — mu je uspelo osnovati v vsaki župniji stalen dobrodelni odbor. Močno je ob tem času in tudi pozneje podpiral s svojo vplivno besedo delo Karitativne zveze. Leta 1934 je vpeljal v vsej škofiji karitativno nedeljo. Zopet je izdal poseben pastirski list za dobrodelno akcijo l. 1937 ob času velikih vremenskih nezd. In v najnovejšem času se je pod njegovim zavetjem ustanovil za begunce in podobne siromake »škofijski dobrodelni odbor«.

Tudi bolniki so mu zelo pri srcu. Zato jih tako pogosto priporoča duhovni in telesni oskrbi duhovnikom. Z vnemo podpira »Apostolstvo bolnikov«, ki ima svoj sedež v kapeli naše Ljube Gospe zdravja v Ponikvah. Kadar mu čas in razmere dopustijo, jih obiskuje po bolnišnicah. Vse ljubljanske bolnike je posebej posvetil v stolnici in bolnicah brezmadežnemu Srcu Marijinemu.

Posebno pastoralno področje je v vsaki župniji in škofiji delavstvo. Naravno je, da zlasti v teh časih, ko je delavstvo v veliki nevarnosti pred brezbožnim komunizmom, dr. Rožman posebno skrbi in pazi na delavski stan. Pred očmi ima v prvi vrsti njegovo večno, potem pa tudi časno

srečo. Pogosto govori v duhu papeških okrožnic o obnovi družabnega reda, kjer naj pride tudi delavski stan do svojih pravic. Seveda pa zopet in zopet naglaša, da obnove socialnega reda ne bo in je ne more biti, ako se prej ne obnovi krščanski duh v vseh dušah. Vedno naglaša, da kulturna načela materialističnega marksizma, ki tako pretkano lovi v svoje mreže delavstvo in posebej mladino, ne morejo prinesiti zboljšanja razmer. Zato ne smemo niti pičlice popustiti od svojih, na božji resnici temelječih načel, dasi moramo s čustvi bratstva in ljubezni skrbeti tudi za tiste v delavskih vrstah, ki so zašli na napačna pota. Rešilno sredstvo za delavski stan so mu zlasti jedrne skupine Katoliške akcije za mlade delavce.

Ko govorimo o pomoči potrebnih ne smemo prezreti, da je prevzvišeni jubilant veliko storil za slovenske izseljence križem po svetu in jih ni samo leta 1935 osebno obiskal v Ameriki, kjer je 4 mesece med njimi pastiroval, marveč se tudi kot predsednik Rafaelove družbe zelo trudi za njihov čim večji dušni in telesni blagor.

Grozeča nevarnost boljševiske brezbržnosti vabi katoličane na delo in molitev za vesoljno krščansko edinost. Zato svari dr. Rožman tako pogosto zlasti duhovnike pred medsebojno cepitvijo, vernike pa vabi k odpravi medsebojnega sovraštva in maščevalnosti.

Leta 1943 je sklenil svoje vsakoletne postne govore v ljubljanski stolnici (izšli so v posebni knjigi z naslovom: Razodetje sv. Janeza v luči Kristusovega trpljenja) z besedami: »— Ti pa, Jezus, pridi kmalu, reši nas, zlasti reši tiste med nami, ki v Tebe ne verujejo in ne zaupajo in Te ne ljubijo.«

Zdi se, da naj uresničijo po njegovi zamisli to željo zlasti naslednja sredstva: molitev, vzorno bogoslužje, zgledne krščanske družine, vzorna in zadostna duhovščina in zlasti še Katoliška akcija.

Kakor rajni Jeglič je tudi Rožman mož obilne molitve; saj stavi vse upe na nadnaravno pomoč iz nebes. Zato tudi kliče tako pogosto v svojih poslanicah duhovnikom in vernikom: »Nikar, nikar ne opuščajte molitve. Zlasti ne skupne molitve, dajte vsak dan Jezusu priložnost, da stopi v vašo hišo in prebiva pri vas...« (Pastirsko pismo l. 1938). Kako rad bi dosegel, da bi vsaka družina molila zlasti sveti rožni venec. »— Vabim in prosim družine, da uvedejo

zopet redno skupno molitev svetega rožnega venca. Vsak večer, ko se družina zbere k večerji, naj zaključi dnevno delo skupna molitev rožnega venca, če ni mogoče celega, pa vsaj eno desetko, eno skrivnost naj bi zbrano premolili, vsak dan drugo, da tako vsaj v teku petnajstih dni premolijo in zmolijo vse tri dele rožnega venca.« (Pastirsko pismo leta 1942.)

V tesni zvezi z molitvijo je bogoslužje, ki naj se po odredbah dr. Rožmana opravlja natančno po cerkvenih predpisih. Zelo si prizadeva, da bi v ljudeh in zlasti še v mladini vzbudil evharistično življenje. Zato ga tako boli skrunjenje Gospodovih dni. Z veseljem je uvedel rabo slovenskega obrednika, da morejo ljudje v domačem jeziku spremljati lepoto cerkvenih molitev. Zelo priporoča in pospešuje pobožnost prvih petkov v čast presv. Srcu Jezusovemu in pobožnost prvih petih sobot v mesecu v čast brezmadežnemu Srcu Marijinemu.

»— Ob času Kristusovem sta zakon in družina tako razpadla, da se je zdelo: zanju ni več rešitve. Zgled sv. Družine nazareške ju je ozdravil — in v naših dneh? Ali ne gledamo, kako skušajo vse brezbožniške organizacije uničiti krščanske družine. Ako je družina osnovna celica človeške družbe, temelj države in naroda, svetovni prevrat ne more v klasje, dokler ni družina razdejana in družinsko življenje uničeno. Zato je treba pomesti z očetovstvom, zastrupiti materinstvo, ugonobiti otroštvo, potem je razpad družine neizbežen in družabni red v polomu. Na žalost vse kaže, da ima ta peklenski načrt že vidne in občutne uspehe. Spoštovanje otrok do avtoritete se grozeče ruši, samopašnost in razuzdanost mladine kot plaz narašča, zakonska zvestoba se več ne spoštuje, najsvetejše roditeljske dolžnosti se zanemarljajo, družinski naraščaj se ugonablja, zato pa sili beda vsepovsod celo v prej premožne domove, nezadovoljnost se polasča vseh slojev — —« Tako in podobno precenjuje škof dr. Rožman s svojega nadnaravnega vidika sodobno družino (škofijski list 1932, str. 104, in 1936, str. 125). Zato podaja v svojih navodilih, pridigah in pastirskih listih tolikokrat zdravilne nasvete za družinsko življenje. Zato se poteguje ob času nezgod s posebnimi pastirskimi listi za bedne družine. Zato toliko ohodi in podpiše nešteto prošenj za razne intervencije družin. Zato naroča duhovnikom hišne družinske obiske za spoznanje in zdravljenje družinskih ran. Zato skuša posebej po bratovščini svete Družine, ki mu je

izmed mnogih bratovščin nekako najbolj pri srcu, pripeljati vse naše družine pred podobo sv. Družine, da se tam naučijo, kje je še najti srečo in mir, zadovoljnost in edinost.

Mladina ne bo Kristusova, družine ne bodo mogle biti krščanske, v dušah vernikov ne bo nadnaravnega življenja milosti, če ne bo zadostno število gorečih duhovnikov. Tudi tega se škof dr. Rožman živo zaveda. Zato daje vsako leto v škofijskem listu po zgledu svojega velikega prednika Jegliča duhovnikom navodila za lastno posvečenje in dušnopastirsko delo med verniki. Z njimi združen se tako rad udeležuje skupnih pobožnosti za duhovnike in mesečnih duhovniških rekolekcij. Velikega pomena za vzgojo duhovnikov je bila škofijska sinoda leta 1940. Vse odredbe so poprej temeljito pretresli na dekanijskih konferencah, objavljene pa so bile v Zakoniku ljubljanske škofije in v Pastoralnih instrukcijah. Posebej pa se je škof dr. Rožman lotil vzgoje duhovništva s tem, da je sklenil postaviti novo bogoslovno semenišče. Mnogi so majali z glavami: »Morda bo stalo novo semenišče čez deset, čez petnajst let, morda — —« In glej! V nekaj letih je postavil stavbo, četudi ne v celotnem načrtu, pa vendar toliko, da bi bilo mogoče v njej nastaniti vseh šest letnikov.

Višek skrbi in uspehov pa pomeni zgraditev Katoliške akcije. Naloga KA je v splošnem: vse zasebno, družinsko in družabno življenje osvojiti za Kristusa. V dosego tega namena poudarja, da je KA volja božja za sedanji čas in klic božji, da je najsposobnejša in najnujnejša zadeva v naši dobi, da jo je treba uvesti v vse župnije in vsepovsod pravilno oživiti. Vse drugo dušnopastirsko delo je po njegovi sodbi drugotnega pomena. Brez KA bodo verniki drug za drugim — najprej seveda mladina — padali v pogubne zmote. V tej vroči vnemi za KA se mu je posrečilo sestaviti za apostolat v lastnih organizacijah KA tako vzorna in časovnim potrebam ustrezna pravila, da je sv. oče Pij XI. dne 3. avg. 1938 očitno priznal pravilnost njegovega dela za Katoliško akcijo.

Vse to nam dovolj jasno izpričuje, da je dr. Rožman res »mož na mestu« in velik dobrotnik slovenskemu ljudstvu. Koliko truda, koliko skrbi, pa tudi koliko blagoslova je v njegovem delu. Zato naj mu, bo narod že danes iz srca hvaležen. Vsi dobri verniki naj mu vračajo trud z velikim spoštovanjem, vdano pokorščino, predvsem pa z obilno molitvijo, naj Bog tudi v naslednjih desetletjih blagoslavlja njegovo delo.

F. S. Finžgar — zlatomašnik

Kadar pišejo o Finžgarju kot pisatelju, mu kaj radi očitajo, da je preveč duhovniški, pravijo celo — pridigarski. Drugi pa menijo, da je kot duhovnik — preveč pisatelj. Kdor pozna Finžgarja kot pisatelja pa tudi kot človeka in duhovnika pobliže, bo upravičeno imel obe sodbi za krivični. Finžgarjeva pisateljska veljava je nesporna in trdna. Pa tudi njegovemu duhovniškemu delu more celo najstrožji sodnik dati le odlično spričevalo.

Duhovniški poklic je dobil Finžgar v domači družini in v Alojzijeвиšču. Njegov šegavi oče je bil

sicer preprosto in trezno, a globoko veren, mater pa je odlikovala pristrčna vernost, ki se je družila z njeno veliko vzgojno modrostjo. Finžgarja ni gnala v bogoslovje morda kaka gmotna stiska, kakor ljudje o marsikaterem duhovniku mislijo, tudi ne zgolj materina želja ali kako razočaranje nad svetom, temveč resničen poklic. Sam je povedal, da je postal duhovnik zato, ker je vedel, da more prav v tem poklicu največ storiti za ljudstvo. L. 1894 je kot tretjeletnik bogoslovja pel na Breznici novo mašo. Čez leto dni je končal bogoslovne študije in nastopil kaplansko službo. Službena mesta je kot kaplan hitro menjaval. Sam se rad pošali, da je bil tolikokrat prestavljen, da se je črnilo na odlokih komaj sproti sušilo.

Eno leto je bil na Bohinjski Bistrici. Tam je dobil v učitelju Martinu Humeku, pokojnem sadjarskem nadzorniku, dobrega prijatelja. Nato je odšel za pol leta na Jesenice in zatem v Kočevje. Često se je ob nedeljah vračal šele pozno v noči od krščanskega pouka na podružnici. V Kočevju je imel tako veliko kaplansko sobo, da se je za oddih lahko v njej vozil s kolesom. Nato je bil eno leto v Idriji, kjer se je kot duhovnik lepo uveljavil med rudniškim uradništvom. In spet ga najdemo za nekaj mesecev kot ekspozita pri Sv. Joštu nad Kranjem, kjer je sprejemal in spovedoval procesije romarjev, a kadar teh ni bilo, od samote »Homerja v peč deklamiral«, kakor sam pravi. Nekoč ga je gori obiskal tudi oče, pa je bilo zanj tako visoko, da se je poslovil, rekoč: »Samo

še enkrat se oglasim tu, mimogrede ko pojdem v nebesa.« Od tam je romal za kaplana v Škofjo Loko, kjer je bil nekaj časa tudi župnijski upravitelj, dokler ni prišel za kurata v ljubljansko prisilno delavnico.

To je bila svojevrstna služba. Finžgar jo je moral opravljati v štirih jezikih, slovenskem, hrvaškem, italijanskem in nemškem. Svoje »gojence« je moral učiti tudi krščanski nauk. Pri tem je paznika, ki je sicer med poukom vedno s sabljo stal v šolski sobi, odslovil, češ da pri krščanskem nauku ni treba sablje. Zgodilo se mu je, da ga je med spovedovanjem bolnik dejansko napadel. Prisebni kurat se mu je s krepkimi rokami rešil iz primeža, nato sta pa, kakor da se ni nič zgodilo, lepo opravila spoved.

Prva Finžgarjeva župnija so bile Želimlje pod Turjakom. Kot župnik je delal v duhu Jegličeve verske obnove in Krekovega socialnega programa. Ustanavljal je verske organizacije in prosvetna društva, ljudi vzgajal v cerkvi ter jih poučeval v društvu ter z osebnimi stiki. V duhu okrožnic Leona XIII. je živel z ljudstvom in delal tudi zunaj cerkve med njim. V Želimljem je opravljal vso službo sam in zraven še pisal Pod svobodnim soncem. Često je ves dopoldan snoval in pisal, potem pa šel namesto cerkovnika še poldne zvonit. Prosvetnemu društvu je dal ime Luč in ob nedeljah po nauku in shodu za Marijino družbo predaval ljudem o zgodovini, kmetijstvu, fiziki in kdo ve o čem še! V prostih dneh je hodil s turjaškim grofom na lov — enkrat je streljal celo na medveda, pa zgrešil — ali pa pomagal po sosednih župnijah; tako je iz Želimelj pol leta upravljal hkrati tudi turjaško župnijo.

Leta 1907 je dobil župnijo Soro pri Medvodah. Tu je našel župnijsko življenje razbito. Začel je po zgledu svojega krstnega patrona s skrbno pripravljenimi pridigami, obiskoval je ljudi po hišah, zlasti v šolo in iz šole grede, pomagal z gospodarskimi nasveti in nosil z župljani tudi njih gospodarske skrbi. In v enem letu so župljani vzljubili župno cerkev in svojega pastirja! Tedaj je deželni odbor začel z gospodarskimi izboljšavami na deželi. Finžgar je pomagal pri uravnavi Sore in pri raznih gospodarskih zadrugah, med svetovno vojsko pa pri vojaških oblastvih nešteto krat posredoval za svoje ljudi. Pomladi je hodil rad, kadar je utegnil, pod Osojnik na petelina.

Ko je šla svetovna vojska h koncu, je tedanji ljubljanski župan dr. Ivan Tavčar kot patron trnovske župnije pred-

lagal Finžgarja za župnika v Trnovem v Ljubljani. Dne 1. aprila 1918 so Sorčani priselili svojega župnika v Ljubljano. Ker jim pa trnovsko župnišče ni bilo všeč, so hoteli vse kar spet naložiti in z župnikom vred odpeljati nazaj v Soro, češ v takem naš gospod ne bodo.

V Trnovem je Finžgar podobno začel: ustanovil je Marijino družbo za dekleta in za žene, poživil prosvetno društvo in mu nudil zasilne prostore kar v župnišču, čeprav zaradi tega ni imel ne podnevi ne ponoči v hiši miru. Neprenehno je s svojimi kaplani zbiral mladino in tako vzgojil v župniji popolnoma nov katoliški rod. Cerkvi je oskrbel nove zvonove, uredil božjo službo po potrebah predmestne župnije, oskrbel ljudem mnogo maš ob prilični uri in jih tako navezal na domačo cerkev. V cerkvi je postavil nova oltarja presv. Srca Jezusovega in sv. Terezije Deteta Jezusa. Njegove pridige so šle često po vsej Ljubljani, znani pa so posebno njegovi šmarnični govori. Njegova spovednica je bila ob nedeljah često dolgo oblegana, prav tako kakor ob delavnikih njegova župnijska pisarna, ki je redno praznila njegovo osebno blagajno, namesto da bi še kaj dodala.

Najpomembnejše njegovo delo je bila skrb za številen proletariat v trnovski Sibiriji. Finžgar je poživil v župniji Vincencijevo in ustanovil Elizabetino konferenco, za svoje reveže je znal dobiti vire dohodkov in poleg rednih podpor prirejal zanje bogate božičnice. Zgodilo se je, da je novemu paru iz Sibirije ne le poroko in oklice opravil zastonj, temveč tudi kupil poročne prstane in prispeval še v denarju za poročno slavlje. Očetovsko je skrbel za svoje kaplane. Često so ga klicali previdevat za smrt v najodličnejše meščanske družine. Kadar se je vračal z obhajila, je kar redno opravljal hišne obiske, vsaj v kakih treh družinah z eno potjo. Vse to je delal poleg svojega pisateljskega, uredniškega in gospodarskega dela!

Zato ni čuda, da je bil škof Jeglič ob vizitaciji leta 1928 tako presenečen nad vzorno urejeno trnovsko župnijo, da je župnika Finžgarja kar s prižnice imenoval za duhovnega svetnika.

S 1. decembrom leta 1936 je stopil Finžgar po 41 letih duhovniške službe v pokoj. A še vedno rad pomaga, kjer koli ga vabijo. Tako dela človek, ki svoj poklic ljubi in se zaveda, kaj je duhovnik. Finžgarjevo duhovniško delo je v bistvu dolgoletna, požrtvovalna — krščanska karitas! Zato je prav, da se zlate maše takega duhovnika spomnimo!

Franc Ksaver Meško

Ob sedemdesetletnici

Letos 28. oktobra poteče 70 let, kar se nam je rodil pesnik, pisatelj in dramatik Franc Ks. Meško. Njegovo delo je tako tesno povezano z Mohorjevo družbo, da kljub skromnosti svojih izdaj ne moremo prezreti njegovega jubileja.

Življenjska pot Ksaverja Meška je človeško in pisateljsko zanimiva. Rodil se je v kmečki družini kot četrti otrok v Ključarovcih pri Sv. Tomažu nad Ormožem. Darovitega in pridnega dečka so poslali v šolo v Ptuj, kjer je dokončal nižje gimnazijske razrede, višje pa je nadaljeval in končal z maturo v

Celju 1894. Obe mesti mladih let sta zapustili v duhovno prebujenem mladeniču neizbrisne vtise, ki se vedno znova spovračajo v njegovih spisih kot leta neutešnega hrepenenja, vere v življenjske vzore, človeške dobrote in dosegljive sreče. Odločil se je za duhovski stan in stopil v mariborsko bogoslovje, a ga 1897 zamenjal s celovškim, kjer je iskal več svobode za slovstveno delo. Koj po novi maši 1898 je odšel za kaplana v škocijan pri Klopinskem jezeru, odšel po poldrugem letu v Žabnice in od tam nekaj časa oskrboval tudi znamenito božjo pot Sv. Višarje. Nato je bil pol leta upravitelj v Kneži nad Trgom, a pomladi 1901 je odšel v št. Darnijel nad Prevaljami; župnija je težavna in za rahlo zdravje pisateljevo preutrudljiva, zato se je 1906 preselil v Marijo na Zilji ter ostal tam do 1916. Ob prevratu 1919 se je zatekel najprej v Ljubljano, nato pa na Brezje. Odšel je potem v mariborsko škofijo in bil tam najprej kaplan v Dravogradu, od 1921 do 1941 pa župnik in dekan v Selah pri Slovenjem Gradcu. Tedaj ga je zanesla pot na Hrvatsko v Djakovo, Sarajevo in Beograd, od tod pa nazaj v domovino; poiskal si je mirni kotiček v samostanu v Stični na Dolenjskem, kjer živi molitvi in delu. Kljub 70 letom in hudim preskušnjam je njegov pogled v svet zdrav in veder, ker živi ves iz vere in Boga.

Za Meškovo osebnost in njegovo delo je značilno pismo, ki ga je 1941 pisal prijatelju s Hrvaškega. V njem prosi, naj mu pošlje slovenski prevod sv. pisma, Hojo za Kristusom in Prešernove Poezije. Le malokdaj se v kakem človeku tako lepo družita otroška pobožnost in pesniška volja po ustvarjanju. Oboje je zanj značilno.

Volja po pisateljskem udejstvovanju se mu je rodila že v dijaških letih. Svojim nazorom in svojemu občutju je dajal izraza v pesmih in prozi, pisal je pod najrazličnejšimi imeni v tedanje slovenske leposlovne liste. Medtem ko v verzu ni ustvaril probojnih novosti, pa je iskal izraza v razmišljanju, socialnem občutju, čustvu ali pa v navduševanju. Lirična pesem se mu je upravičeno zdela najprimernejši izraz občutij, dokler se ni oprijel psihološke črtice.

Pravi Meškov literarni izraz je proza. S svojim prvim romanom *Kam plovemo* (1897) v Ljubljanskem Zvonu je zbujal celovški bogoslovec splošno pozornost. V skladu s tedanjim literarnim okusom v svetu je Meško zasnoval roman meščanske družbe v naturalističnem smislu, a pozna se mu na mnogih mestih, zlasti pa v razpletu, da pisateljeva narava teži po drugačnem izrazu. Naturalizem je bil za nežno čutečega in v duhovni svet usmerjenega pisatelja pregrob in premrk, da bi mogel zadovoljiti pesniško silo. V črticah te dobe se še močneje čuti iskanje v novo izrazno smer; nastop slovenske moderne mu je to iskanje olajšal in v črticah, ki jih je po 1898 izdajal zlasti pri Slovenski Matici, je našel pot od naturalističnega opazovanja in opisovanja v duševno analizo. Dogodkov ne gleda več neposredno razvojno, marveč jih največkrat subjektivno analizira v zornem kotu spomina, obnovitve, izpovedi. Zato ima mnogo teh črtic značaj nekake okvirne psihološke črtice, podane v prvi osebi. Najboljši zbirki te vrste sta *Ob tihih večerih* (1904) in *Mir božji* (1906). Ob njiju je najvidnejše, kako tenak čut ima za najrahljše vzgibe čustev in misli, kako tenko čuti vse odtenke barv v značaju, vse nepomembne drobnosti vsakdanjega življenja, ki pa vendarle tako živo bolijo ali godijo. Ostrina opazovanja je ostala od naturalizma, toda postala je mikroskopsko rahločutna in natančna.

Mnogo tega spoznanja je tudi v njegovem drugem romanu, ki ga je 1907 izdal v Slovenski Matici pod naslovom *Na Poljani*. Tudi v njem je ves Meško: domovina in ljubezen do nje mu je osnova vsega literarnega dela, skrb za ljubi mu narod in njegova usoda, ki jo veže v romanu na usodo vasi.

Domovina mu je tako tesno povezana z našim kmečkim domom, duhovna usedlina slovenske družine tako tesno povezana z življenjem naroda, da z zemljo in družino rešujemo in ugonabljammo sebe. Prevažne so tu duhovne korenine doma in družine, da bi se smel kdo igrati z njimi in jih izpodrezovati.

Meško pa ni pisal le pesmi in črtic in romanov, marveč je napisal tudi nekaj dramatskih del. Tudi v teh je zvest svoji prozi. Naturalistično krepka je drama Pri Hrastovih, a tudi ta je v celoti vendarle dvignjena v simbolni pomen. Iz podobnega občutja kakor roman Na poljani je zrasla dramatska slika Mati. Nežnosti Meškovega občutja se po snovi in obdelavi prilega misterij Henrik, gobavi vitez.

Mohorjani poznajo Meška predvsem kot mladinskega pisatelja, saj so dobili med svojimi knjigami štiri zvezke Mladim srcem, kjer je zbrana lepa vrsta prav odličnih mladinskih črtic. Pisal je najmlajšim, pisal dijakom v Mentorja, pisal v verzu, prozi in dramatski obliki (dramatizacija Andersenove pravljice Mati). Njegove mladinske črtice se odlikujejo po pristrčnosti in nežnosti.

S tem seveda Meškova slovstvena delavnost nikakor še ni izčrpana, zakaj morali bi omenjati tudi njegove kritike, potopise, listke, članke in pridige. Doma se zdi njegovo delo nekako ob stran potisnjeno, a to je toliko bolj čudno, ko je Meško poleg Cankarja v tujini najbolj znani naš pisatelj. Njegovi spisi so prevedeni v češčino in slovaščino (zelo veliko, kar skoraj vsa boljša dela), v maloruščino, nemščino, švedščino in angleščino. Njegovo zbrano delo ni imelo sreče, ustavilo se je ob prvem zvezku; prepričani smo, da bo vrsta njegovih zbranih spisov pokazala našega jublanta v pravi vrednosti in mu pomogla do upoštevanja tudi doma.

Ne bilo bi prav, ko ne bi ob koncu omenili še Meškovih človeških vrlin, zakaj plemenitost, ki diha iz njegovih oseb, tenkočutnost za vse človeške odlike in slabosti, ljubeznivost, mehkoba, razumevanje, odpuščanje, dobrota, zlasti dobrota — vsega tega zaslediš v njegovi osebi toliko, da očara vsakogar, kdor se sreča z njim. In kaj nam je danes dragocenejše kakor plemenit, do konca dober in ljubezniv človek, ko pa je človek človeku volk? Zato želimo sedemdesetletniku, da bi dočakal poveličanje tiste ljubezni, ki je osnova vsemu njegovemu delu. Medtem ko je Cankar od matere preko domovine našel Boga, bi za Meška lahko obrnili red in rekli: njegova ljubezen izhaja iz Boga, se razliva na domovino in je upodobljena v materi.

Ivan Pregelj

Ob šestdesetletnici

»... in tako je prišel čas, ko lahko pišem za Mohorjane svoje spomine. Svoje slavnostne ali jubilejne spomine bi lahko rekel, zakaj preteklo je lepo, kar slavnostno število let, odkar sem postal so-trudnik in pisec te častitljive naše narodne vzgojiteljice.«

Te besede je zapisal Pregelj pred petimi leti. Danes bi jih še z večjo pravico, še z večjim ponosom. Poteklo je namreč pet in trideset let, odkar mu je Družba sv. Mohorja natisnila prvo črtico »Blagovestnika«. S tem je bil ustvarjen blagodejen stik in koristno sodelo-

vanje med Družbo in pisateljem. Kdo ne pozna mlade Brede (1913), Petra Pavla Glavarja (1922) in Umreti nočejo (1930), kdo Božjih mejnikov (1925) in Petra Markoviča (1929) ter Vodnikovih in Jenkovih izbranih pesmi v Cvetju iz domačih in tujih logov? S kakšnim veseljem smo včasih prebirali sestavke v Mohorjevem koledarju s podpisom Mohorov! Pa Pregljevo sodelovanje pri Mladiki! Res, bil nam je zvest sodelavec in priljubljen pisec in že samo s sodelovanjem pri naši kulturni ustanovi si je postavil v slovenskem ljudstvu trajen spomenik. Ponosni smo, da smemo prav njegove knjige šteti med svoje najboljše, vzgojno in hkrati umetniško najizbranejše. Zato se zaslužnemu pisatelju ob tem notranjem jubileju očitno zahvaljujemo za dragoceno pomoč.

Toda Ivan Pregelj je hkrati tudi šestdesetletnik, zato je prav, da udje vsaj v glavnih obrisih spoznajo njegovo življenje in delo tudi izven Mohorjeve družbe.

Rodil se je dne 27. oktobra 1883 pri Sv. Luciji na Tolminskem. Zgodaj je osirotel, dobil pa je v župniku Fabijanu ljubečega skrbnika. Srednjo šolo je dokončal v Gorici in odšel na dunajsko vseučilišče študirat slavistiko in germanistiko. Podrobneje je raziskaval slovensko baročno književnost, kar se mu je ne samo snovno, ampak tudi slogovno zazrcalilo v leposlovnih spisih. Kot profesor je vzgajal mladi

rod v Kranju in v Ljubljani ter mu budil ljubezen do materine besede.

Pisati je začel zgodaj. Polnil je dijaške in poljudne liste ter revije. Njegov prvi večji uspeh je bila Mlada Breda (1913), povest o grehu in pokori. Pozneje se je ves poglobil v domačo zgodovino ter jo razkrival in oživiljal v svojih na široko zasnovanih in na globoko zajetih romanih in povestih. Omenjam predvsem Tolmince (1915/16), naš prvi kolektivni roman, nadalje štefana Golja in njegove (1917/18) ter Plebanusa Joannesa (1920). V tem zadnjem romanu se je Pregelj še posebej poglobil v človeško dušo in telo ter ju pospremil skozi trpljenje, zmote, boje, zatajevanja in zmage do največjega duhovnega očiščenja. Še globlje v človeško miselnost vodi Bogovec Jernej (1923). Za trenutek se je iztrgal mračni preteklosti v Otrocih sonca (1919) ter napisal čudovito sončno sodobno novelo, vrstnico Tavčarjevega Cvetja v jeseni. Toda vrnil se je v svoj tolminski svet ali svoj reformatorski čas v Zgodbah zdravnika Muznika (1923), v Magistru Antonu (1929/30) pa tudi v dramah Azazelu (1921) in Ljubljanskih študentih (1928). Zanimive so Pregljeve življenjepisne zgodbe o Jenku (Simon iz Praš 1924), Valjavcu (Na vakance 1927) in samem sebi (Usehli vrelci 1930). Biseri slovenske nevezane besede pa smo dobili v prelepih novelah Matkove Tine prečudežno romanje, Izgubljeni sin, Gospoda Matije zadnji gost, Runje, Regina, roža ajdovska.

Veličina Pregljevega dela ni toliko v njegovih poljudnih povestih in romanih, tudi ne v zgodovinski vernosti podajanja, vse pomembnejši je v neusmiljenem razgaljanju človeške duše. Z bolečino se mu je porajala sleherna vrstica, zajel jo je iz globine srca in skrivnosti duha, zato mu je beseda tako silovita, tako predirna, tako blizu človeku, toda samo človeku razgibane notranjosti in nemirnega srca. Povrhen bralec pojde mimo Pregljevega bistva in ga ne bo dojel! Takemu bo samo izbrušen kalup, biseri pa bodo prihranjeni trpečim in mislečim. A prav ti biseri so umetnost, plemenito sredstvo, s katerim se približamo človeškemu trpljenju, ga potešimo, pa tudi rodimo.

Ivan Pregelj je s svojim leposlovnim delom zrasel med naše največje umetnike besede. Vsega se je daroval narodu. Z živo in pisano besedo je prebudil silen plamen, ki ne bo ugasnil. Seme je padlo v rodovitno zemljo in obrodilo bo tisočeren sad. Blagor mu, sejalcu!

Jernej Kopitar

Ob stoletnici njegove smrti

Med slovenskimi preroditelji prve polovice 19. stoletja so najbolj vidni: Jernej Kopitar, Matija Čop in France Prešeren. V vseh treh si je krepka kmečka kri priborila najvišje plemstvo: žlahtnost duha v izrednih merah. Vendar misel, ki jo ima narod o duhovni pomembnosti teh treh mož, ni povsem uravnotežena. Najbolj živa in jasna je slej ko prej podoba najmlajšega med njimi, Franceta Prešerna. Genialni Vrbljan živi v nesmrtni veličini svoje pesmi. Razumljivo je, da je ta največji sin našega naroda zasenčil vse sodobnike in da gledamo tako rekoč skozi prizmo njegovega duha tudi dva taka velikana, kakor sta Čop in Kopitar, ki sta kot učenjaka zapustila nekoliko manj poljudno dediščino, kakor je Prešernova pesem. Toda v Čopovem primeru to skoraj ni usodno, kajti Prešernovo pričevanje, upesnjeno v tri pesnitve, je zanj nad vse ugodno: slavi ga kot svojega mojstra in vodnika, imenuje ga »velikana učenosti«, pridevek, ki je odslej nerazdružljivo zvezan z imenom genialnega žirovnčana.

Na Kopitarjevo podobo pa meče prav prepričljivost Prešernove besede, ko z jedkimi zabavljicami odgovarja nasprotnikovim ostrim opazkam, precej močno senco. Te črne pike ne more zbrisati s Kopitarja niti spomin na začetek njegove prerodne delavnosti v Zoisovem krogu, katere najvidnejši sad je njegova slovnica. Zdi se namreč, kakor da naša poljudna kulturna zgodovina ve samo za ta dva odlomka njegovega plodovitega življenja, če smemo sklepati iz dejstva, da Kopitarjeva osebnost ni posebej v celoti obdelana ne v Pirjevčevih »Slovenskih možeh« ne v Lahovih »Vodnikih in prerokih«, ampak povsod samo mimogrede omenjena ob Zoisu in Vodniku ter ob Prešernu in Čopu. Onkraj teh dveh odlomkov pa se nam izgublja v megleni daljavi Dunaja in širokega sveta vse tisto velikansko delo široko razgledanega učenjaka, ki je zbližalo Kopitarja z največjimi duhovnimi velikani njegovega stoletja. Ti so ga prištel medse in eden izmed njih, veliki nemški jezikoslovec Jakob Grimm, ga je imenoval »monstrum scientiarum«, kar pomeni isto kot pridevek, ki ga je dal Prešeren Čopu. Stoletnica Kopitarjeve smrti je dovolj vidna zunanja priložnost, da se tudi mi, njegovi rojaki, pridružimo tujim znanstvenikom, ki odkrivajo vedno nove strani njegovega

mногоstranskega življenja, s pravičnejšo presojo in močnejšim priznanjem njegovih zaslug.

Jernej Kopitar se je rodil dne 21. avgusta 1780 v Repnjah v premožni kmečki hiši. Ker ni bil najstarejši sin, je mogel v ljubljanske šole. Toda že ko je dovršil drugi razred gimnazije, mu je komaj petnajstletnemu kolera vzela starše. Odslej je bil, kakor sam s ponosom pripoveduje v svojem življenjepisu, ki nam je skoraj edini vir za njegova šolska leta, navezan predvsem sam nase, na svojo pridnost in nadarjenost; pomagal si je s poučevanjem. Tako je po končani filozofiji v Ljubljani l. 1800 prišel v hišo Zoisove sestre kot domači učitelj njenemu sinu. Ko je njegov učenec odšel nadaljevat študije na Dunaj, je Zois pridržal Kopitarja v svoji hiši kot zasebnega tajnika in knjižničarja. Pod mecenovim vodstvom se je podjetni mladi mož kaj kmalu uveljavil med preroditelji, najprej z opozoritvijo na Dobrovškega v ljubljanskem nemškem tedniku (1806) in s pomembno pobudo, da je treba z genialnim Čehom, največjim tedanjim slavistom, navezati pismene stike, takoj nato pa še s tako znamenitim delom, kakor je »Grammatik der slawischen Sprache in Krain, Kärnten und Steiermark« (1809). Zunanji povod za nastanek tega dela je bil res nehoten, toda ob pripravljanju lekcij za konteso Bellegarde, ki jo je na Zoisovo priporočilo učil slovenščine, je začel načrtno razmišljati o podrobnostih slovenske slovnice in je ustvaril znamenito delo: prvo moderno znanstveno slovensko slovnico, v kateri se je postavil na stališče živega ljudskega jezika, češ: slovničar ni zakonodavec, ampak samo zapisovalec in raziskovalec naravnih jezikovnih zakonitosti. To daje tej knjigi posebno vrednost tudi med vsemi slovanskimi slovnici, za Slovence pa je pomembna zlasti zaradi mnogih prerodnih isker, ki jih je v njej zanetil bistri Kopitarjev duh, poln navdušenja za lepo slovensko govorico; pregled slovanskega sveta, oprt na take ugledne pisce, kakor so Dobrovski, Schlözer, Goethe, Herder; poudarek, da tvorijo Slovani vseh notranjeavstrijskih dežel prav za prav en sam, slovenski kulturni okoliš, in naposled predlog za ustvaritev stalnih stolic slovenskega jezika pri bogoslovnem študiju. Znanstveno in prerodno vrednost pa ima njegov oris dotdanjega razvoja slovenske slovnice in pravopisa ter opis vseh slovenskih protestantskih tiskov v ljubljanskih, graških in dunajskih knjižnicah, s čimer je zavestno naslonil svoje delo na izročilo.

Svojo pobudo za slovensko stolico je hotel Kopitar izvesti tako, da se je nameraval sam ponuditi stanovom za učitelja grščine, latinščine, francoščine, italijanščine in kranjščine na ljubljanskem liceju. Ko pa je uvidel, da ne bo uspel, se je že 28 leten proti koncu l. 1808 odpravil na Dunaj nadaljevat študije. V dveh letih je končal pravo, poslušal pa je tudi modroslovje, fiziko in prirodopis. Vendar tudi ta čas ni zanemarjal svojega prirojenega nagnjenja do jezikoslovja, zlasti do slavistike, saj je ves dodatek svoji slovnici napisal šele na Dunaju. Že septembra l. 1810 je postal cenzor za slovanske in novogrške knjige, v decembru istega leta pa se mu je končno z lastnimi in Zoisovimi zvezami posrečilo dobiti službo v dvorni knjižnici. Z izpolnitvijo te srčne želje, ki jo je bil gojil že v Ljubljani, je dosegel tako rekoč vse pogoje za razmah svojih sil. Z vso vnemo se je lotil poklicnega knjižničarskega in znanstvenega dela in se prav kmalu uveljavil. Že l. 1814 so mu poverili izredno pomembno nalogo, čeprav je bil najmlajši med uradniki v zavodu: odpotoval je v Pariz, da bi uredil vrnitev knjig, rokopisov, bakrorezov in drugih dragocenih stvari, ki so jih v napoleonskih vojskah odnesli z Dunaja. Svojo nalogo je opravil zelo uspešno, tako da je knjižnica dobila nazaj vso svojo lastnino, poleg tega pa je izrabil potovanje tudi v študijske namene; mimogrede je obiskal tudi London in Oxford. Prizadevnost, s katero je skrbel, da si je knjižnica nabavljala v velikem številu dragocene slovanske knjige, vestnost v poslovanju, ki ga pa ni prav nič ovirala, da ne bi nesebično postregel domačim in tujim učenjakom, bodisi če so sami prišli v knjižnico ali pa ga pismoeno prosili za uslugo, vse je samo krepilo njegov ugled. Položaj uradnika v tako pomembnem znanstvenem zavodu in cenzorska služba sta mu dajala dovolj priložnosti, da je izpolnjeval svoj v Ljubljani začetni načrt navezovanja stikov z učenjaki in z vsemi drugimi, ki morejo koristiti njegovim znanstvenim namenom. V teku svojega življenja si je dopisoval z blizu 600 ljudmi o najrazličnejših vprašanjih. To njegovo obilno dopisovanje je dragocen dokaz njegovega vsestranskega znanja, obenem pa se nam v njem zelo neposredno razkriva tudi Kopitar-človek.

V zakladnici velike knjižnice je Kopitar nenehno poglabljal svojo izobrazbo, neomejeno je lahko stregel svoji »filološki strasti«, zanimanju za jezike: stare klasične in narodne. Pod vplivom romantikov se je še bolj poglobil v

študij narodnih jezikov, zlasti slovanskih, in njihove narodne umetniške tvornosti: narodnih pesmi, pregovorov, pripovedk in običajev. V tej smeri so izmed številnih njegovih znancev vplivali nanj zlasti češki učenjak Dobrovski ter dva velika nemška romantika: Friedrich Schlegel in Jakob Grimm. Ko je l. 1813 spoznal Vuka Karadžića, ga je ta samonikli Srb s svojo izredno naravno nadarjenostjo in pristno slovansko poštenostjo tako prevzel, da je poslej najbolj pazil na srbski jezik in srbske narodne pesmi. Vuk je postal najzvestejši Kopitarjev učenec in je v smislu njegovih znanstvenih načel napisal prvo slovnico (1814) in prvi slovar (1818) živega srbskega jezika, preuredil po načelih svojega učitelja srbski pravopis ter zbral in izdal veliko srbskih narodnih pesmi. S temi deli je postal Vuk začetnik nove srbske književnosti v živem ljudskem jeziku. Pri vsem tem delu in v boju za preosnove je Kopitar svojemu učencu nesebično pomagal kot svetovalec in sodelavec, pisal je ocene in članke o njegovih delih in odkrival lepoto srbske narodne pesmi vsemu svetu. Njegova neprecenljiva zasluga je, da je odkril, izobrazil in podpiral preosnovatelja srbskega knjižnega jezika.

Kljub tej obilni zaposlenosti s srbsko književno preosnovo in kljub široko razpredenemu znanstveno časnikarskemu delu na področju klasičnega, slovenskega in še drugega jezikoslovja, ki sega v evropska obzorja, pa Kopitar ni zanemarjal slovenskega preroda. Iskal je med rojaki izvrševalcev za zamisli, ki jih je sporočil v svoji slovnici, nenehno jim je dajal v pismih in člankih vedno novih pobud, zlasti jih je priganjal k delu za slovar, ki naj bi zajel vse jezikovno bogastvo čiste slovenščine. Navdušeno je pozdravil ustanovitev stolice slovenskega jezika na graškem (1812) in na ljubljanskem liceju (1817), ki jo je zasedel Metelko, zvest njegov in Dobrovskega znanstveni učenec. Svoje prijatelje v domovini je seznanjal z deli tujih učenjakov, zlasti Dobrovskega, s katerim ga je vezalo prijateljstvo že izza 1809. l. in kateremu je natanko poročal o slovstvenem delu svojih rojakov. Po smrti Vodnika in dobrotnika Zoisa (1819), na katerega ga je poleg prerodne vneme vezala tudi hvaležnost, se je še bolj oklenil Vuka in Dobrovskega. Ko se je Dobrovski mudil leta 1820 zaradi tiska svoje cerkveno-slovanske slovnice na Dunaju, se je spolnila Kopitarjeva želja po preosnovi črkopisa, sicer ne za vse z latinico pišoče Slované, ampak samo za Slovence. Ob črkopisnem shodu na Dunaju je nastala metelčica, s katero pa ni bil zadovoljen

niti Kopitar sam. S tem je kanila v njegov dejavni odnos do slovenskega preroda prva grenka kaplja; bolelo ga je, da med svojimi rojaki ni našel tako zvestih in sposobnih izvrševalcev svojih zamisli, kakor je bil Srb Vuk. Čop, čigar učenost je zelo cenil in ga pridobil za slovstveno delo, ko mu je naložil pisanje slovenske slovstvene zgodovine, za katero je šafarik prosil njega, je bil mož drugačnih, bolj leposlovno estetskih nazorov. V črkarski pravdi je metel-čičarje in za njimi stoječega Kopitarja premagala preudarna bistrost Čopova. Dunajski gromovnik ni več naravnost posegal v slovenski preredni tok in se je lotil nekaterih večjih znanstvenih del. Zlasti se je proslavil s svojo knjigo »Glagolita Clozianus« (1836), kjer je objavil cerkvenoslovanski spomenik, ki je bil last grofa Cloza, v glagolici in cirilskem prepisu z latinskim prevodom in jezikoslovno razlago, dalje je natisnil v knjigi tudi brižinske spomenike z latinskim prevodom in razlago ter dodal več učenih razprav s področja slovanskega jezikoslovja in zgodovine. V teh letih je dvakrat potoval v Rim študirat glagolski spomenik Codex Assemanianus. Načrta, da bi ustanovil v Rimu stolico cerkvenoslovanskega jezika, ni mogel izvesti. Pač pa se je v Rimu spoznal z raznimi učenjaki, med drugim tudi s Francozom J. B. Silvestrom, ki je izdal 1845 na novo odkriti remski evangeli. K iskanju tega znamenitega v glagolici in cirilici pisanega spomenika je bil vabil Kopitar že v svoji knjigi »Glagolita Clozianus«. Ko so ga našli, ga je že leta 1843 prevedel v latinski jezik in mu napisal »Prolegomena historica«, v katerih je povzel vse svoje trditve o najstarejši slovanski zgodovini in o izvoru cerkvenoslovanskega jezika. Njegova »panonska teorija« danes sicer ne drži več, a pri tedanjem stanju slavistične znanosti je razumljiva in je močno vplivala tudi kot slovensko prerodno geslo, čeprav je Kopitar ni zagovarjal iz kake slovenske prenapetosti, ampak edino iz znanstvenih razlogov. Sploh imajo dela iz njegovih zadnjih let pretežno znanstveni značaj, ki je že na zunaj viden v slovesni latinščini. Njegovo izredno bistrovidnost pa izpričujejo na primer takale dejstva: da je že takrat izrekel slutnjo, da je glagolica vsaj enako stara, če ne starejša od cirilice, ali pa, da je že v svojih pismih načenjal in nakažoval vprašanja, katerih pomembnost so spoznali učenjaki šele mnogo pozneje.

Če drži, kar je napisal Kopitar o Čopu, da je mil ocnjevalec, potem je treba nasprotno reči, da je bilo Kopitar-

jevo pero nenavadno ostro. To mu je sicer nakopalo mnogo nasprotnikov, s katerimi se je zapletel v žolčne peresne boje, na splošno pa je njegova sodba zelo natančna in pravilna. Tako je zgodovina dala prav Kopitarju, ki je prvi zavračal pristnost čeških spomenikov, ki jih je bil podtaknil Hanka. Čeprav mu je v tej stvari pomagal tudi Dobrovski, oče slavistike in sam Čeh po rodu, mu je prav ta pravda poleg one ob metelčici prinesla največ bridkih ur. Po smrti Dobrovskega (1829) je bil vedno bolj sam, a bil je ponosen na svoje delo, čeprav mu je vpliv praških nasprotnikov začasno kratil zaslužen slavo edino vrednega naslednika Dobrovskega. Od ožjih znancev mu je ostal samo Vuk. Vendar je na stara leta doživel še eno, morda največje veselje: našel je toliko zaželenega vrednega učenca v rojaku Miklošiču, ki je prevzel in izvršil njegov življenjski in znanstveni načrt. Vso množico vprašanj in pobud, ki jih je sprožil Kopitar, a jih v svoji vsestranski živahni delavnosti ni mogel do kraja izvesti, je zajel v široki tok umirjenega znanstvenega dela in jih razrešil njegov učenec in naslednik Fr. Miklošič, največji jezikoslovec 19. stoletja in doslej največji slavist.

Nekaj mesecev pred smrtjo je dosegel Kopitar tudi v najožjem službenem področju zadnje priznanje: postal je prvi varuh dvorne knjižnice in dvorni svetnik. Tedaj je bil že nevarno bolan. Ker si ni ustvaril lastnega družinskega ognjišča, ga je vzel k sebi prijatelj prof. Jožef Jenko, pri katerem je 11. avgusta 1844, v letu Prešernove »Zdravice«, umrl. Pokopali so ga na pokopališču sv. Marka na Dunaju, l. 1897 pa so prepeljali njegove zemske ostanke s spomenikom vred v Ljubljano in ga pokopali pri Sv. Krištofu. Njegov grob na Navju, pokopališču naših zaslužnih mož, s častitljivim latinskim napisom na spomeniku je danes tako rekoč edini zunanji vidni spomin na tega velikana našega rodu, kajti njegovega obraza nam ni v podobi ohranil noben slikar. Ko ob stoti obletnici njegove smrti odstiramo sence z njegovega duševnega obličja, se lahko sklicujemo na tehtno besedo tenkočutnega Čopa, ki je v črkarski pravdi, v samem prerekanju z dunajskim gromovnikom preudarno ločil trenutno zmoto od resnične veličine, ko je napisal: »Ako bomo v tem članku večkrat oporekali nazorom g. Kopitarja, nikakor nočemo s tem žaliti njegove zaslužne evropske slave, ki niti ne potrebuje našega priznanja. Velike zasluge moža, na katerega sme biti ponosna njegova domovina, cenimo kot kdor koli izmed njegovih rojakov.«

Razne mere in uteži

Dolžinske mere

Mednarodne

- 1 Mm (mirijameter) = 10 km = 10.000 m = 100.000 dm = 1.000.000 cm.
 1 km (kilometer) = 1.000 m = 10.000 dm = 100.000 cm = 1.000.000 mm.
 1 m (meter) = 10 dm = 100 cm = 1.000 mm.
 1 dm (decimeter) = 10 cm = 100 mm.
 1 mm (milimeter) = 1.000 mikronov.
 1 geografska milja = 7.500 m.
 1 morska milja = 1.852 m.
 1 morski vozle = $\frac{1}{120}$ morske milje = 15,46 m.
 10 (stopinja na ravniku) = 15 geografskih milj = 111.307 km.

Stare

- 1 seženj = 6 čevljev = 72 palcev = 864 črt = 1,8965 m.
 1 čevlj = 0,316 m.
 1 palec (cola) = 12 črt = 0,02634 m.
 1 vatel (laket) = 0,7775 m.
 1 pest (konjska mera) = 0,1054 m.

Ploskovne (površinske) mere

Mednarodne

- 1 km² (kvadratni kilometer) = 100 ha = 10.000 a = 1.000.000 m².
 1 ha (hektar) = 100 a = 10.000 m².
 1 ar (ar) = 100 m².
 1 m² (kvadratni meter) = 100 dm².
 1 dm² (kvadratni decimeter) = 100 cm².
 1 cm² (kvadratni centimeter) = 100 mm² (kvadratnih milimetrov).
 1 kvadratna geografska milja = 3,4289 km².

Stare

- 1 oral = 1 joh = katastrsko jutro = 1.600 kvadr. sežnjev = 57,5 a.
 1 kvadratni seženj ali kvadratna klafta = 3,597 m².
 1 kvadratni čevlj = 0,1 m².

Telesne, prostorninske in votle mere

Mednarodne

- 1 m³ (kubični meter) = 1.000 dm³ = 1 hl = 1.000 l = 10.000 dl.
 1 dm³ (kubični decimeter) = 1.000 cm³ = 1.000.000 mm³.
 1 cm³ (kubični centimeter) = 1.000 mm³ (kubičnih milimetrov).
 1 hl (hektoliter) = 100 l.
 1 l (liter) = 10 dl.
 1 dl (deciliter) = 10 cl.
 1 cl (centiliter) = 10 ml (mililitrov).
 1 reg. tona (registrska tona) = 100 kubičnih čevljev = 2,83 m³.

Stare

- 1 kubični seženj = 6,820 m³.
 1 kubični čevlj = 0,032 m³.
 1 četrtnjak = 10 velikih veder = 564,50 l.
 1 polovnjak = 5 velikih veder = 282,25 l.
 1 veliko vedro = 2 mali vedri = 40 bokalov = 40 ok = 56,6 l.

1 malo vedro = 20 bokalov = 1 mernik = 23 kg pšenice = 23.3 l.
 1 bokal = 4 maseljce = 1.41 l.
 1 maseljc za tekočino = 35 cl.
 1 maseljc za žito = 96 cl.
 1 pollč = 7 dl.

Uteži

Mednarodne

1 t (tona) = 10 q = 1.000 kg.
 1 q (metrski stot, cent, kvintal) = 100 kg = 10.000 dkg.
 1 kg (kilogram) = 100 dkg = 1.000 g.
 1 dkg (dekagram) = 10 g.
 1 g (gram) = 10 dg (decigramov) = 100 cg (centigramov) = 1.000 mg.
 1 karat = 20.3 mg (miligramov).

Stare

1 cent = 100 funtov = 3.200 lotov = 56,6 kg.
 1 funt = 32 lotov = 56 dkg.
 1 lot = 17,5 g.
 1 oka = 1,23 kg.

Števne mere

1 veliki ducat = 12 ducatov = 144 kosov.
 1 ducat (dvanajstica) = 12 kosov.
 1 kopa = 6 razstavk = 60 snopov.
 1 razstavka = 10 snopov.
 1 bala (papirja) = 10 risov.
 1 ris = 10 knjig.
 1 knjiga = 10 leg.
 1 lega = 10 pol.

Časovne mere

1 leto = 12 mesecev = 52 tednov in 1 dan.
 1 teden = 7 dni.
 1 dan = 24 ur = 1.640 minut = 98.400 sekund.
 1 ura = 60 minut = 3.600 sekund.
 1 minuta = 60 sekund.
 1 koledarsko leto = 365 dni in 6 ur.
 1 lunin mesec = 29 dni, 12 ur in 44 minut.

Delovne mere

1 kal. (kalorija) je toplota, ki segreje 1 l vode za 1°C = 427 mkg.
 1 atm (atmosfera) je pritisk 1 kg na 1 cm^2 .
 1 mkg (metrski kilogram) je sila, ki dvigne 1 kg 1 meter visoko.
 1 KS ali HP (konjska sila) je sila, ki dvigne 75 kg v eni sekundi
 1 meter visoko ali 1 kg v eni sekundi 75 m visoko = 632 kal.
 1 človeška sila je približno $\frac{1}{3}$ konjske sile.

Električne mere

1 V (volt) je enota električne napetosti.
 1 Amp (amper) je enota jakosti električnega toka.
 1 kiloamper je 1.000 Amp.
 1 Ohm je enota električnega upora.
 1 W (vat) je delo, ki ga izvrši 1 Amp močan tok pri 1 V napetosti
 v eni sekundi.
 1 KW (kilovat) = 10 hektovatov = 1.000 W = 1,33 KS.
 1 KWH (kilovatna ura) je 860 kal.

Prva pomoč v nezgodah in boleznih

Rane. Ran se nikar ne dotikajmo. Če so čiste, jih ne spirajmo, ampak obvežimo s sterilno tančico. V sili uporabimo čisto platneno krpo ali nerabljen žepni robec. Močno krvavečih ran ne izpirajmo, pač pa jih trdo obvežimo ter dvignimo ranjeni ud. Če je ranjena odvodnica, prevežimo ali pritismo žilo nad rano in pokličimo zdravnika. Ranjeni ud ne sme biti prevezan dalje kot dve uri.

Krvavitev iz nosa. Stisnimo nosnici in ju držimo kakih deset minut. Glavo sklonimo naprej in globoko dihajmo. Na tilnik polagajmo mrzle obkladke.

Krvavitev iz ušes. Zamašimo uho s sterilno gazo. Držimo glavo pokonci. Ne izpirajmo rane, pokličimo zdravnika.

Krvavitev iz pljuč spoznamo po svetlordeči penasti krvi z mehurčki. Pijmo samo hladno slano vodo. Ne govorimo, ne kašljajmo. Lezimo tako, da bo glava više od nog. Na prsi si polagajmo vrečico z ledom. Pokličimo zdravnika.

Krvavitev iz želodca spoznamo po temnordeči ali črni krvi brez mehurčkov, v kateri so ostanki krvi. Lezimo in polagajmo led na želodec. Ne jejmo in ne pijmo ničesar. Pokličimo zdravnika.

Opekline namažimo z oljem, mastjo, vazelinom ali zmesjo lanenega olja in apnene vode. Opeklino ne umivajmo z vodo.

Ozeblino drgnimo s snegom, jih namažimo z jodovo tinkturo, a ne hodimo z njimi takoj k topli peči. Prav tako ravnajmo z zmrznjenim človekom.

Umetno dihanje je potrebno za reševanje zmrznjenca ali utopljenca. Ponesrečenca položimo vodoravno na hrbet in mu podložimo pleča. Poklekimo h glavi, primimo ga za podlahti, jih dvignimo k sebi in ponesrečencu h glavi. Potem spet vrnimo roke v prvotno lego. To gibanje enakomerno ponavljajmo. Včasih ponesrečenec začne dihati šele čez nekaj ur, zato ne prenehajmo takoj z umetnim dihanjem. Ko se zave, mu dajmo hladnega vina, ruma ali žganja, pozneje pa topel čaj.

Utopljenca ujemimo za lase in potegnimo na suho, kjer ga položimo na trebuh, da izbljuje vodo. Stiskajmo mu prsni koš. Pomagajmo z umetnim dihanjem.

Udar strele ali električnega toka je pogosto smrten. Odklopimo tok! Odstranimo z lesenim drogom žice! Pomagajmo z umetnim dihanjem. Drgnimo ga. Če je ponesrečenec opečen, ga namažimo z oljem.

Zlomljen ud poskusimo uravnati in ga povežimo med dve deščici. Polagajmo nanj mrzle obkladke. Takoj pokličimo zdravnika.

Izpahnjen ud naj miruje. Devajmo nanj mrzle obkladke in pojdimo k zdravniku.

Zmečkan ud obložimo z obkladkom s svinčeno kisló vodo.

Pasji ugriz izmijmo z razkuževalno tekočino in namažimo z jodovo tinkturo. Rano obvežimo, izrežimo meso okrog nje ali jo izžgimo. Takoj pojdimo k zdravniku, da nas cepi zoper pasjo steklino.

Kačji pik. Pičeni ud nad rano trdno prevežimo, da ne more kri k srcu. Rano razširimo, da odteče zastrupljena kri. Pijmo črno kavo, čaj ali žganje. Pošljimo po zdravnika, da vbrizgne protistrup.

Pik mrčesa. Na rano kanimo kapljico razredčenega salmiaka ali položimo nanjo obkladek s svinčeno ali navadno vodo ali milnico.

Trn, šivanko, drobec stekla ali kamna potegnimo iz rane in jo namažimo z jodovo tinkturo. Drobci lesa so nevarni, ker lahko prinese povzročitelje mrtvičnega krča (tetanusa).

Klopa zadušimo z oljem ali bencinom, potem ga šele odstranimo.

Smet iz očesa izbrišemo s čistim robcem. Ne mencajmo očesa. Gladimo zaprto oko od senc proti nosu. Naj solze odplavijo tuji predmet. Oko obvežimo, da se ne premika.

Tuje telo v ušesu. Ne izpirajmo ga z vodo, da se ne napoji in razširi. Ne bezajmo ga globlje v uho, da ne predremo bobenčka. Izplaknimo uho s toplim oljem ali pokličimo zdravnika. Iz nosu odpravimo tuje telo tako, da prosto nosnico zatisnemo in močno dihnemo skozi nos.

Mrtvični krč (tetanus) ali odrevenelost povzroči bacil, ki je v zemlji, prahu in cestnem blatu. Pomagati more samo zdravnik. Bolezen je pogosta pri vrtnarjih, kmetih in drvarjih.

Pretres živcev spoznamo po bledici, oslavljenju srca in kratkem dihanju. Bolnik naj ima glavo više od nog. Odpnimo in slecimo ga, drgnimo s suhimi krpami po dlaneh, mečih in stopalih. Zavijmo ga v toplo odejo in mu dajmo vročega čaja, kave ali ruma.

Pretres možganov spoznamo po bljuvanju, nezavesti, slabem dihanju in hropenju. Bolnika položimo vodoravno, odpnimo mu obleko, zavijmo ga s toplo odejo. Ko se zave, mu dajmo vroče kave ali žganja.

Možgansko kap spoznamo po temnordečem obrazu, hro-

pečem dihanju, delni ohromitvi, onemitvi. Bolniku visoko položimo glavo, odpnimo obleko, na glavo polagajmo hladne obkladke, na noge pa tople. Ne dajmo mu alkohola in pijač, ki burijo srce.

Omedlevico spoznamo po bledici, šibkem dihanju in slabem bitju srca. Bolnik naj ima glavo niže od telesa, po prsih ga škropimo z mrzlo vodo, drgnimo s kisom ali žganjem po čelu, sencih in prsih. Šele ko se zave, mu dajmo kozarec vode, vina ali črne kave.

Božjast (epilepsijo) ali padavico spoznamo po temno-modrem obrazu, nepravilnem dihanju, krvavih penah ob ustih in močnih krčih. Varujmo bolnika, da se pri padcu ne udari, odpnimo mu obleko, na glavo mu polagajmo hladne obkladke. Usta mu odprimo in vtaknimo med zobe leseno žlico, da si ne razgrize jezika in ne pokvari zob.

Sončarico spoznamo po zehanju, vrtoglavici, migljanju pred očmi, spreminjavem obrazu, nezavesti, površnem dihanju in slabem bitju žile. Bolnika položimo v hladno sobo tako, da bo imel glavo više od telesa. Slecimo ga in mu z mrzlo vodo umivajmo glavo in prsi. Na čelo in na srce mu polagajmo mrzle obkladke. Če je potrebno, pomagajmo z umetnim dihanjem. Ko se zave, mu dajmo hladne vode, mleka ali limonade.

Koliko ali krče v trebuhu zdravimo s toplimi obkladki in toplim kamiličnim čajem ali mlekom.

Zastrupljenja: Z ogljikovim okisom se zastrupimo v slabo zračenih zakurjenih sobah. Zastrupljenca prenesimo na dober zrak in pomagajmo z umetnim dihanjem. — S kislinami zastrupljenemu dajmo velike količine vode ali mleka, jedilne sode, milnice ali apnene vode. — Z lugi zastrupljenemu dajmo kislega vina, citronovega soka ali z vodo razredčenega kisa, potem pa mleka. Pošljimo po zdravnika, da bo izpral želodec. — Z gobami zastrupljenemu povzročimo bruhanje in mu z ricinovim oljem izčistimo želodec. Potem mu dajmo črne kave in obkladkov na glavo. — Z mesom, klobasami ali ribami zastrupljenemu dajmo v vodi raztopljene čreslovine ter z bruhanjem, odvajalnimi sredstvi in klistirom skušajmo spraviti strup iz želodca in črev.

Če srce močno ali nepravilno bije, položimo bolnika na posteljo in mu dvignimo gornji del telesa. Na srce polagajmo hladne obkladke in mu dajajmo baldrijan po kapljicah.

Kolcanje odpravimo s tem, da zaužijemo kapljico kisa.

Bruhanje je znamenje obolenja v trebuhu. Bolnik naj leži po strani, da mu jed ne bi šla nazaj v sapnik. Na glavo mu polagajmo hladne obkladke.

Odrgnjeno ali vneto kožo namažimo s cinkovim mazilom ali posujemo s cinkovim prahom.

Žulje namažimo z jodovo tinkturo in predrimo mehur.

Tvore in gnojenja namažimo s cinkovim mazilom.

Ošpice so nalezljiva otroška bolezen. Otrok je nahoden, kašlja, ima vročino in vnete oči. Čez nekaj dni se pokažejo svetlordeče, za lečo ali grah velike pege. Za ošpicami zboli otrok samo enkrat. Ozdravi v dobrem tednu. Bolezen prenašamo z zrakom brez dotikanja. Prostora ni treba razkuževati. Otroku izpirajmo usta s kamiličnim čajem. Pri veliki temperaturi dajajmo mrzle obkladke na čelo. Pokličimo zdravnika že zaradi vnetja srednjega ušesa in pljučnice, ki se pokažeta po ošpicah.

Škrlatinka je nalezljiva bolezen. Otroka bolita vrat in glava. V obraz je rdeč, pokaže se temnordeč izpuščaj po vsem telesu. Vročina traja več dni. Čez štirinajst dni se začne koža luščiti. Zdravi otroci naj ne hodijo v bližino bolnih. V vsakem primeru mora bolnik za en mesec v posteljo. Zmerom pokličimo zdravnika. Po škrlatinki se rade vnamejo žleze na vratu, srce oslabi, vname se srednje uho ali obole ledvice.

Davico (difterijo) spoznamo po tem, da je otrok utrujen, da ga boli glava, da bruha, da je hripav in težko diha. Sluznica žrela in žlez nebnic oteče in se vname. Tam se pokažejo pikaste sivobeke pege, ki se večajo, dokler se nebnice ne pokrijejo s sivobelo oblogo. Otrok težko požira in se zaduši, če ga zdravnik o pravem času ne reši. Davica je nalezljiva.

Dušljivi (oslovski) kašelj spoznamo po močnem in dolgotrajnem kašljanju, čeprav otrok ni prehlajen. Bolezen traja kakih šest tednov. Otrok mora čim več na zrak. Pokličimo zdravnika, da ublaži bolezen s cepivom. Okuži samo otrok, ki kašlja. Bolezen se ne ponovi.

Angino spoznamo po oteklih žlezah nebnicah in žrelu. Tam se pokažejo pikaste sivobeke pege. Bolnik ima vročino, težko požira, boli ga glava, utrujen je. Po angini nastopi rado vnetje srednjega ušesa, sklepni revmatizem, obolenje ledvic in srca. Bolnik naj grgra vodikov prekis. Okoli vratu mu polagajmo mokre ovitke in jih pokrijmo z volneno ruto (Priznicovi ovitki).

Influenca (hripa) povzroči hud glavobol, bolečine v križu in sklepih, vročino in včasih mrzlico. Nadaljnja znamenja

hripe so: nahod, vnetje oči, vnetje dihal, hripavost, kašelj, slab tek in obložen jezik. Po influenci se rado vname srednje uho in nastopi pljučnica. Bolnik mora takoj v posteljo. Dajamo mu sredstva za potenje, lipov čaj, aspirin. Zoper hripavost pa Priznecove ovitke in prsni čaj.

Grižo spoznamo po vročini in bolečinah v trebuhu, dalje po vodenih, redkih iztrebkih z močnimi krči. Bolezen traja do enega meseca. Dajamo bolniku ricinovo olje, na trebuh pa ogrevalnik ali tople obkladke. Hrana mora biti tekoča. Jé naj živalsko oglje.

Pljučnica se prične z mrzlico. Bolnik bruha, boli ga glava, zelo je utrujen, zbada ga ob strani, težko diha in kašlja. Vročina se dvigne takoj na 40° C. Značilen je steklast izpljunek rožnate barve. Tretji dan se na ustnicah izrinejo mehurčki. Zdraviti more samo zdravnik. Po pljučnici se rada vname rebrna mrena. Za mlade ni posebno nevarna, pač pa za stare in take, ki imajo slabo srce.

Potrebščine in zdravila

Toplomer za merjenje telesne toplote. — **Gaza** ali prekuhana platnena krpa za čiščenje in pokrivanje ran. — **Pavola** ali vata za čiščenje ran. — **Povoji** za obvezovanje ran. — **Trikotna ruta** za povezovanje ran in drugih poškodb. — **Obliz** za pritrjevanje manjših obvez, najboljši je levkoplast. — **Lizol** za razkuževanje rok in raznih predmetov. — **Lug** ali močna raztopina sode za razkuževanje tal in raznega posodja. — **Jodova tinktura** za razkuževanje ran. — **Alkohol** za čiščenje ran. — **Bencin** za čiščenje kože.

Kis ali očet zoper srčne slabosti, za okrepitev živcev in za drgnjenje. — **Vazelin** ali borvazelin za na rane. — **Smukec** za posipanje vnete kože. — **Aspirin** zoper vročino. — **Hoffmanove kapljice** zoper slabosti v želodcu. — **Ricinovo olje** za čiščenje črevesja. — **Baldrijanove kapljice** zoper želodčne krče. — **Jedilna soda** zoper zgago in razne želodčne težave. — **Riževa moka** za posipanje. — **Galun** za spiranje ust in grgranje. — **Apnena voda** zoper drisko in krvavitev, pomešana z lanenim oljem zoper opekline. — **Kafra** za utiranje in zoper revmatizem. — **Čreslova zavrelca** zoper grižo in rastlinske strupe. — **Flge** so posušene uspešno čistilo. — **Oglje** zoper grižo. — **Otrobi** za obkladke. — **Svinčena voda** za obkladke in ovitke zoper otekline, vnetje. — **Burowe tablete** za obkladke zoper otekline. — **Salmiak** zoper glavobol in za mazanje pikov.

Nekaj nasvetov za snago in zdravje

Često imamo v hiši bolnika. Že med boleznijo, posebno pa po ozdravljenju je treba stanovanje razkužiti (desinficirati). S tem odstranimo bakterije — nevidne povzročitelje bolezni.

Če bi preiskali bolniško sobo z mikroskopskimi očmi, bi našli povsod na stenah, obleki, v posteljah, pohištvu, jedilnem orodju itd. neštivilno izredno majhnih bakterij, ki komaj čakajo, da bi se oprijele zdravega človeka. Vprav te majhne klice povzročajo difterijo, jetiko, škrlatinko, tifus, kolero in druge kužne bolezni. Zato je boj zoper nje zelo potreben. Znanstveniki so ugotovili z mnogimi zelo skrbnimi preiskavami, da lahko uženemo bakterije s toploto, sončno svetlobo, sušo ali s kemikalijami.

Toplotno razkuženje. Tkanine razkužimo s tem, da jih pustimo četrť ure v vreli vodi, kateri smo primešali 2 % sode. Stekleno, porcelansko ali kamnito posodo postavimo v hladno vodo in segrevamo do vrenja, ker bi sicer zaradi prehitre toplotne spremembe razpokala. Lahko gorljive predmete brez vrednosti: smeti, slamo iz posteljnih slamnjač, ostanke jedi, zavoje in obveze in podobno, pa je najbolje sežgati.

Razkuženje s kemikalijami. Zelo razširjena je raztopina sublimata ali karbolne kisline, luga ali formaldehida. Manj so mogoče znani razni klorovi in krezolovi preparati.

Raztopino sublimata napravimo tako, da raztopimo v vodi rdeče pobarvano in s soljo pomešano pastilo sublimata, ki je živosrebrni klorid.

Karbolna kislina je zelo strupeno, jedko, močno antiseptično sredstvo; je fenol in jo pridobivajo iz premogovega katrana. Pripravimo si jo, če zmešamo 30 kubičnih centimetrov tekoče karbolne kisline, kupljene v lekarni, in jo razredčimo v enem litru vode.

Ker karbol zoprno diši, so našli enako delujoče sredstvo brez hudega vonja. Tako sredstvo je lizol: bistra, rdečkastorjava tekočina, raztopina krezolovega mila.

Ker je lizol precej hud strup, so ga večkrat uporabljali v neprave namene. Lizol razjé kožno sluznico v ustih, gol-tancu, sili k bruhanju, povzroča krče in poslabša bitje žile. Če je zastrupljenje dovolj močno, otrpne srce in dihala. Protistrup je glauberjeva sol, sol in voda iz Karlovih varov in

uživanje mleka ter drugih tekočin, ki imajo mnogo beljakovin (olje, maslo itd.).

Bolniku, ki je zastrupljen z lizolom, ne smemo dajati pitne vode. Razredčeni lizol namreč želodčna sluznica hitreje vsrka kakor nerazredčenega.

V gospodinjstvu pa je tudi duh lizola večkrat neprijeten in zato v veliki meri uporabljamo lizoform, raztopino formaldehida, ki mu je primešana raztopina krezolovega mila.

Formaldehid pridobivamo iz metilnega alkohola in je ostro dišeč plin, ki se dobro raztaplja v vodi. Njegovo 35% raztopino prodajajo pod imenom formalin. Pripravimo jo takole: 30 cm³ formalina damo v liter vode in dobro premešamo. Ker je formalin zelo občutljiv za svetlobo, se na dnu posode radi usedajo gosti beli kosmi paraformaldehida, ta pa nima enakega razkuževalnega učinka.

Tkanine, krtače, jedilno orodje itd. je desinficirano po dveh urah, če damo v raztopino sublimata. Bolniške vozičke, nosila, stole itd. razkužimo tako, da jih večkrat odrgnemo z usnjeno krpo, namočeno v raztopini sublimata. Tla je treba vsaj enkrat na dan obrisati z vlažno krpo, namočeno v sublimatovi raztopini. Tudi roke si umivajmo s to raztopino. Pri tem pa je treba paziti, da raztopine ne dobimo v oči ali usta, ker je hud strup!

Pri jetiki uporabljamo namesto sublimata druge raztopine, n. pr. šestodstotno raztopino kloramina, ki ima okoli 25 % učinkovitega klora. To raztopino uporabljamo uspešno tudi pri tifusu in griži.

Z raztopino formaldehida lahko razkužujemo nože, vilice, žamet, pliš itd. Knjige razkužujemo tako, da jih razprostremo poleg skodelice formaldehida v dobro zaprti skrinjici. Po dveh dneh jih vzamemo iz skrinje in jih denemo na prepih, da se prezračijo.

Temeljito razkuženje stanovanja opravimo večinoma s hlapi formaldehida. Da nam plin ne more uhati, zatesnimo vse špranje in odprtine pri oknih in vratih s cunjami, namočenimi v raztopini formalina; pri tem ne pozabimo na vrata pri peči. Morebitne reže v oknih, pečeh ali vratih zalepimo. Le odprtino v ključavnici pustimo odprto. Obleko obesimo na obešalnike in zavijamo ovratnike ter obrnemo navzven vse žepe, da hlapi čim laže dosežejo sleherni košček obleke in pohištva. Po omarah odpremo vse predale, odmaknemo postelje od sten, pa tudi žimnice in blazine postavimo pokonci. Izračunamo približno prostor-

nino sobe, postavimo v sredo na neizgorljivo podlago velik špiritni gorilnik in z njim ogrejemo pločevinasto posodo. V njej zmešamo za vsakih 10 m³ prostornine 150 cm³ 40% raztopine formaldehida in 225 cm³ vode. Za manjše prostore vzamemo sorazmerno manj kemikalij. Dodatek vode je važen in potreben, ker suh plin formaldehida nima takega razkužilnega učinka kot moker. Približno po štirih urah je razkuženje končano. Tedaj segrejemo pred razkuženo sobo v posodi 120 gramov 25% salmijaka in napeljemo hlape skozi odprtino v ključavnici v sobo. Amonijak hitro uniči škodljive hlape formaldehida. Dobro uro nato sobo že lahko prezračimo in očistimo z vročo milnico.

Za razkuževanje ran pogosto uporabljamo jodovo tinkturo. To je 10% raztopina jedovih kristalčkov v alkoholu. V rabi je tudi mešanica joda s kalijevim jodidom. Jodova tinktura je rjava tekočina.

Mimogrede omenim, da so včasih rane razkuževali z raznimi tekočinami in praški zato, da bi uničili bakterije in preprečili gnojenje. Izkušnje novejših dob pa so pokazale, da razkužljive tvarine prerezanim, živim in mehkim tkani nam škodujejo, ker jih razjedajo. Zato se ne dotikajmo rane ter ne ovirajmo strjevanja krvi z razkužilnimi sredstvi; te uporabljajmo le za okolico rane.

V najnovejši dobi so izdelali snov, ki jo pri nas navadno imenujemo »brezbarvna jodova tinktura«. Ta tekočina nima nobenega joda, pač pa približno enak razkužilni učinek kot 10% jodova tinktura.

Usta razkužimo n. pr. z vodikovim prekisom (perhydro-lom), ki ga uporabljamo v 3% raztopini. V isti namen uporabljamo tudi rožnato pobarvano raztopino kalijevega permanganata ali hipermangana. Rjave madeže, ki jih pušča permanganat v posodah, očistimo z bisulfitom.

Za razkuževanje stranišč, stajic za rejo malih živali in pitne vode s pridom uporabljamo klorovo apno. V čebričku zmešamo klorovo apno z malo vode, da napravimo testo, nato prilijemo vode, dobro premešamo ter pustimo, da se gosti delci usedejo na dno posode. Za razkuževanje uporabljamo bistro tekočino, s katero premažemo okužene dele ali prostore. V straniščih posujemo klorovo apno kar v trdnem stanju.

Da bomo pravilno sadili

Nekatera povrtnina najbolje uspe, če jo posejemo na stalno mesto. Setev je najprilnejša na vrstice, s tem prihranimo precej semena, seme pride v primerno globino, olajšano je delo ob zatiranju plevela in rahljanju zemlje, tudi pridelek je izdatnejši. Na stalno mesto sejemo takole:

Povrtnina	Razdalja vrstic v cm	Razdalja v vrsticah v cm
Korenček	20—30	10
Peteršilj za rezanje	15	5
Peteršilj korenasti	25	10
Repa majeva	15—20	10
Črni koren	30	15
Beli koren	30	15
Pastrnak	30	15
Redkvice	5	5
Redkev	20	15
Radič tržaški, solatnik	10	3—5
Radič goriški, rdeči	20	15
Kreša	10	2—3
Motovilec	10—15	5
špinača	15—20	5
šalotka	20	10—15
Česen	20	10—15
Buče jedilne	150	po 3 sadike v grmiču
Grah	30—40	4—5
Fižol nizki	50	5—6
Fižol visoki	50—65	po 5—6 zrn v grmiču
Bob	30	15
Krompir	65	40
Jagode	40	40

Nekaterim vrstam je treba prejšnjega gojenja. Seme posejemo ne pregosto v rani pomladi v toplo ali mrzlo gredo, kasneje pa v boljšo zemljo na prostem na tako imenovano setveno gredo. Ko tu odraste rastlina na en ali dva lista, jo piki r a m o, t. j., začasno presadimo mlade rastlinice na drug prostor v razdalji 4—6 cm, da se dobro okoreničijo in vsestransko okrepe. Šele od tod jih presadimo na stalno mesto. Nekateri (paradižnike) piki r a m o celo po dvakrat.

Saditev na stalnem mestu je takale:

Povrtnina	Razdalja sadič v cm	Opombe
Karfijole	45—60	Razdalja vrst 80 cm
Zelje	35—60	
Ohrovt	35—60	
Kolerabe	20—40	
Koleraba podzemski	35—40	
Ohrovt popčar	50—80	
Ohrovt listnati	35—60	
Zelena korenasta	40—50	
Zelena listnata	30—50	
Paprika	30—40	
Por	20	Razdalja vrst 35-40 cm
Jagode	40	Razdalja vrst 40 cm

Razdalja sadič se določa po velikosti doraslih rastlin. Rane in nizke vrste so navadno manjše, pozne pa večje. V vmesni prostor med kapusnicami in paradižniki (razen pri kolerabah) posejemo ali posadimo zgodaj doraslo povrtnino (n. pr. mesečno redkvico, solato, kolerabice ali špinačo).

V tretjo skupino spada taka povrtnina, ki jo sejemo na stalno mesto v določeni razdalji ali pa jo presajamo iz poprejšnjega gojenja.

Povrtnina	Razdalja sadič v cm	Opombe
Solata	20—30	Vrste oddaljene po 25 cm Gostejšo setev redčimo za porabo
Pesa	10—20	
špinača novozeland.	50—70	
Mangold	10—40	Za majhno perje gost na- sad, za večje redek
Paradižniki	60—80	Vrste oddaljene 100 cm
Čebula	20	
Kumare	15—20	

Kaj in kdaj bomo konservirali

Ing. Albin Nežima

Maj—junij

mlad grah	rabarbara	jagode
mlado korenje	zelena kosmulja	češnje
šparglji		

Julij

cvetača (karfijola)	borovnice	kosmulje
fižol v stročju	maline	breskve
koleraba	ribez	murve
bob	marelice	višnje
paradižniki		

Avgust

grah	paradižniki	ribez
paprika	zelje	mirabele
kumare	marelice	ringlo
korenje	borovnice	kosmulje
rdeče zelje	maline	slive
kolerabe	robidnice	breskve
gobe		

September

cvetača	jabolka	mirabele
paprika	hruške	slive
pesa	breskve	brusnice
gobe	šipek	grozdje
rdeče zelje	bezgove jagode	kutina
buče		

Oktober

kumare	zreli paradižniki	slive
rdeče zelje	buče	brusnice
zelje	jabolka	trnulje
repa	hruške	kutina
pesa	šipek	jerebika
zeleni paradižniki	bezgove jagode	grozdje

November

pesa	buče	trnulje
paradižniki	jabolka	kutina
zelje	hruške	jerebika

Brejost domačih živali

Začetek brejosti	K o n e c b r e j o s t i			
	kobile 340 dni	krave 284 dni	ovce ali koze 152 dni	svinje 116 dni
1. jan.	6. dec.	11. oktober	1. junij	26. april
15. jan.	20. dec.	25. oktober	15. junij	15. maj
1. febr.	6. jan.	11. nov.	2. julij	27. maj
15. febr.	20. jan.	25. nov.	16. julij	10. junij
1. mar.	3. februar	10. dec.	30. julij	24. junij
15. mar.	17. februar	23. dec.	13. avgust	8. julij
1. april	6. marec	9. januar	30. avgust	25. julij
15. april	20. marec	23. januar	13. sept.	8. avgust
1. maj	5. april	8. februar	29. sept.	24. avgust
15. maj	19. april	22. februar	13. oktober	7. sept.
1. junij	6. maj	11. marec	30. oktober	24. sept.
15. junij	20. maj	25. marec	13. nov.	8. oktober
1. julij	5. junij	10. april	29. nov.	24. oktober
15. julij	19. junij	24. april	13. dec.	7. nov.
1. avg.	5. julij	10. maj	29. dec.	23. nov.
15. avg.	20. julij	25. maj	13. januar	8. dec.
1. sept.	6. avgust	11. junij	30. januar	25. dec.
15. sept.	20. avgust	25. junij	13. febr.	8. januar
1. okt.	5. sept.	11. julij	1. marec	24. januar
15. okt.	19. sept.	25. julij	15. marec	7. februar
1. nov.	6. oktober	11. avgust	1. april	24. februar
15. nov.	20. oktober	25. avgust	15. april	10. marec
1. dec.	5. nov.	10. sept.	1. maj	26. marec
15. dec.	19. nov.	24. sept.	15. maj	9. april

Kobila je breja povprečno 340 dni (48 tednov ali 11 mesecev); **krava** 284 dni (40 tednov in pol ali 9 mesecev); **oslica** je breja povprečno 365 dni (52 tednov ali 1 leto); **ovca** in **koza** 152 dni (22 tednov); **svinja** 116 dni (17 tednov); **psica** 60 dni (9 tednov); **mačka** 56 dni (8 tednov); **zajkija** 30 dni (4 tedne).

Kokoš vali približno 20 dni 16 do 20 jajc; **pura** 28 dni 15 do 20 jajc; **gos** 30 dni 12 do 15 jajc; **raca** 30 dni 15 do 18 jajc; **golobica** 18 dni 2 do 3 jajca; **kanarčkova samica** 14 dni.

Prostornina okroglega lesa

P	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
K	28	38	50	64	78	93	113	133	154	177	201	227
P	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
K	254	284	314	346	380	415	452	491	531	573	616	661
P	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
K	707	755	804	855	908	962	1018	1075	1134	1195	1257	1320
P	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53
K	1385	1452	1521	1590	1662	1735	1810	1886	1964	2043	2174	2206
P	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65
K	2290	2376	2463	2552	2642	2734	2827	2923	3019	3117	3217	3318
P	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77
K	3421	3526	3632	3739	3849	3959	4072	4185	4301	4418	4537	4657
P	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89
K	4778	4902	5027	5153	5281	5411	5542	5675	5809	5945	6082	6221
P	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101
K	6362	6504	6648	6793	6940	7088	7238	7390	7543	7698	7850	8012

Pojasnilo: V naši razpredelnici pomeni P = srednji premer debla, K = ključ. Srednji premer debla dobimo bodisi s posebnim merilom, ali pa tako, da seštejemo premer na tanjšem in na debelejšem koncu ter delimo z dve.

Prostornino okroglega lesa zračunamo po zgornji razpredelnici takole: Ko smo dobili srednji premer (P) v centimetrih, ga poiščemo v naši razpredelnici in si zapišemo številko (K), ki stoji ob njem. Potem pomnožimo dolžino debla z dobljenim ključem (K) in, kar dobimo, delimo z 10.000.

Primer: Hlod je dolg 6 m, srednji premer P = 54 cm. Koliko = prostornina (V)?

V naši razpredelnici je pri P = 54 cm ključ (K) = 2.290. Pomnožimo torej 2.290×6 (dolžina hloda). Dobimo 13.740. To moramo deliti z 10.000. Dobimo 1,374. Prostornina hloda je torej $1,374 \text{ m}^3$.

O p o m b a: 1 m^3 (kubični meter) je kocka, ki je 1 meter dolga, 1 m široka in 1 m visoka.

Kako zračunam obresti

Po priloženi razpredelnici lahko vsak zračuna, koliko se kaki vsoti denarja v določenem času nateče obresti. V prvem, tretjem in petem stolpcu je naznačena višina obrestovanja, v drugem, četrtem in šestem pa je tako imenovani delitelj, to se pravi število, s katerim moramo deliti zmnožek glavnice in števila dni, za katere bi radi preračunali obresti.

Vzemimo zgled. Kmet posodi svojemu sosеду 8.000 lir. Domenita se za 5 % obresti. Sosed je obljubil vrniti posojilo z dolžnimi obrestmi čez štiri mesece. Koliko bo v tem času obresti?

Poiščimo v naši razpredelnici v tretjem stolpcu 5 %, potem v isti vodoravni vrsti v četrtem stolpcu dobimo delitelj 7.200. Zdaj obresti lahko zračunamo po obrazcu:

$$\text{obresti} = \frac{\text{glavnica} \times \text{število dni}}{\text{delitelj}}$$

V našem primeru je glavnica 8.000 lir, število dni je 120, delitelj pa 7.200. Pomnožimo $8.000 \times 120 = 960.000$ in to delimo s 7.200. Dobimo 133.33 lir. Sosed mora torej po štirih mesecih vrniti kmetu 8.133.33 lir.

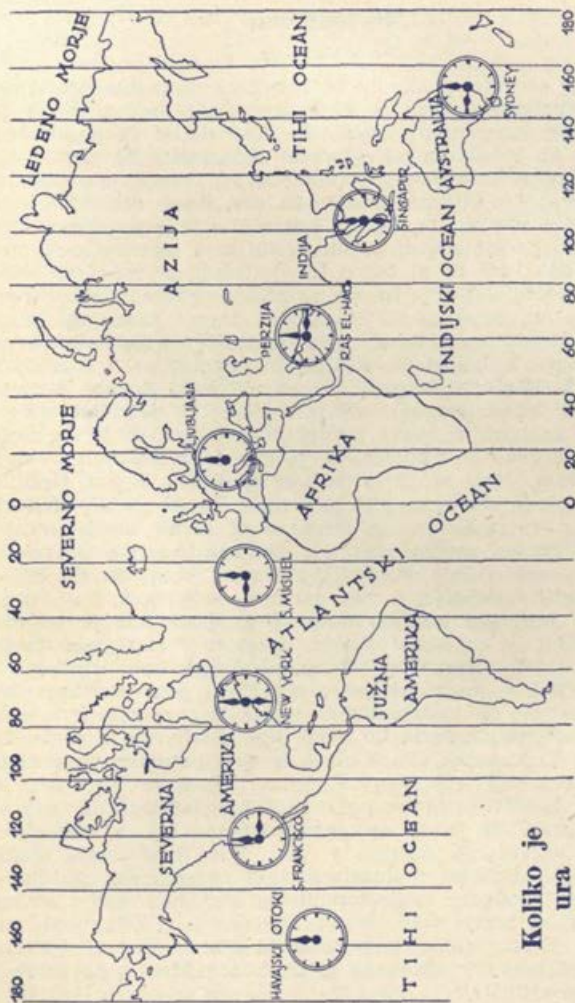
%	Delitelj	%	Delitelj	%	Delitelj
$\frac{1}{8}$	288.000	$3\frac{1}{2}$	10.286	7	5.143
$\frac{1}{4}$	144.000	$3\frac{3}{4}$	9.600	$7\frac{1}{4}$	4.966
$\frac{1}{2}$	72.000	4	9.000	$7\frac{1}{2}$	4.800
$\frac{3}{4}$	48.000	$4\frac{1}{4}$	8.471	$7\frac{3}{4}$	4.645
1	36.000	$4\frac{1}{2}$	8.000	8	4.500
$1\frac{1}{4}$	28.800	$4\frac{3}{4}$	7.579	$8\frac{1}{2}$	4.235
$1\frac{1}{2}$	24.000	5	7.200	9	4.000
$1\frac{3}{4}$	20.571	$5\frac{1}{4}$	6.857	$9\frac{1}{2}$	3.789
2	18.000	$5\frac{1}{2}$	6.546	10	3.600
$2\frac{1}{4}$	16.000	$5\frac{3}{4}$	6.261	$10\frac{1}{2}$	3.429
$2\frac{1}{2}$	14.400	6	6.000	11	3.237
$2\frac{3}{4}$	13.091	$6\frac{1}{4}$	5.760	$11\frac{1}{2}$	3.130
3	12.000	$6\frac{1}{2}$	5.538	12	3.000
$3\frac{1}{4}$	11.077	$6\frac{3}{4}$	5.333	$12\frac{1}{2}$	2.880

Zemljevid severnega neba

Noč za nočjo se nam kažejo zvezde v svoji lepoti. Včasih so mrzle, včasih prijazno mežikajo. Včasih brne v harmoniji vesoljstva, včasih molče kakor grob. Noč za nočjo jih opazujemo. Dobre znanke so nam. Nekatere poznamo že kar po imenih. Druge samo po velikosti, legi in svetlobi.

Zgornji zemljevid kaže del neba. Ob zvezdah so zapisana imena in z rahlo črto nakazane njihove podobe, kakor si jih je zamislil nekdanji človek. Naučimo se teh imen! Vzemimo v roke zemljevid in po znanih zvezdah določimo neznane. Vselej se obrnimo proti severu. Mesec, v katerem opazujemo nebo, naj bo na dnu. Zvezda na risbi ustreza zvezdi na nebu.

Koliko je ura

Sonce nam določa čas. Ko je v Ljubljani najtrša tema — opolnoči — je na Havajskih otokih v Tihem oceanu največji dan — poldan. Prav takrat se začne v Singapurju daniti, v New Yorku pa večeriti. (Vmesne ure si določimo iz priloženega zemljevida.)

Revmatizem

Narte Velikonja

Bil je oče Mohor. To bi ne bila še nobena nesreča. Imel je sina Fortunata. Tudi to bi še ne bila nesreča. Ta sin je bil nekoliko premlastave pameti. (Kakšna je ta pamet, mi niti tisti, ki je tako rekel, ni vedel obrazložiti. Za tega voljo ne vem, ali je bila pamet v nesrečo ali nesreča za pamet.) Toda nesreča je bila za družino in vas, da je oče Mohor, ki je imel sina Fortunata, imel obenem sina in revmatizem. Na prvi hip bi kdo mislil, da je bil ta sin kriv očetovega revmatizma. Toda tudi to ni tako. Revmatizem je imel vse drugačnega očeta kot sin. In sin ni nikoli prinesel domov revmatizma, temveč samo na kolenih in drugod raztrgane hlače in mu je često mati rekla: »Fortunatek, Fortunatek, če ne boš bolj pazil, boš dobil s šibo in revmatizem. Pazi se!« Zato se je Fortunatek pazil, da ni nič nosil domov, temveč vse pušchal pred pragom. »Nič ne veš,« si je dejal. »Revmatizem se oprime vsake stvari. Kakor maček je in mačkasti kristavec.« Fortunatku se je bila taka kosmulja vtihotapila v lase. Mati mu jo je hotela izpuliti, a je prej izpulila vse lase okoli, da je mogla tudi repil. In ko je oče govoril in tožil o revmatizmu, je Fortunatek mislil na kosmuljo. »Ker se ga ne moreš znebiti!« Nekega dne pa je rekel: »Aha! Že vse vem!« Pomislil je in se domislil, da bi si drugič rajši kosmuljo — ne, lase! — odstrigel. Saj imajo škarje, s katerimi strižejo ovce! Prav tisti dan je bil oče Mohor slišal od sosedu Vilibalda, da je za revmatizem dobra drevesna smola. Drevesna smola kakršnega koli drevesa.

Oče Mohor je razmišljal o stvari in prav tistikrat, ko se je domislil, da bi bilo dobro, če bi koga poslal v mesto, morda Fortunatka, če bi ta vedel, kje je lekarna in drevesna smola, je Fortunatek, sinek zlati, izrekel tiste besede: »Aha! Že vem!«

Zato je oče prijazno poklical svojega »fantka«, saj je bil star samo še in že osemnajst let ter bil za dve glavi večji od največjega dolgina v vasi. Zdaj boste vsaj mogli izvedeti, zakaj je bil revmatizem tudi nesreča za vas. Zato, ker je ob dnevih, ko se je temnilo na dež, oče Mohor stokal v kotu in ni hotel in ni mogel nikomur dati soli, popra in sladkorja. Kakor vidite, smo Mohorja očeta napravili tudi za štacunarja in vsak štacunar je ohol, oče Mohor pa še revmatičen povrh!

»Aha, že vse vem!« je dejal Fortunatek, sinko mili.

»Sinko, predragi Fortunatek moj, pojdi v mesto po drevesno smolo!« je dejal oče Mohor. »Toda pazi in ne pozabi! Ko prideš v mesto na desno roko, obrni na levo in počez čez most in na voglu je lekarna. V tej lekarni pobaraj za drevesno smolo in revmatizem. Revmatizem pusti tam, smolo pa vzemi!« je rekel. »Ne, najbolje je, če pustiš revmatizem kar doma in ponavljaš vso pot samo: »Drevesna smola, drevesna smola!« Ponavljal, da ne pozabiš, Fortunatek mili moj, in mati naj ti ocvre dva jajčka, da ne boš omagal na poti. Tja in nazaj je dve uri hoda in, če pride kaj vmes, je lahko še kaj več.«

Nekaj je res prišlo vmes, a zaradi tistega »vmes« se je pot skrajšala za pol ure. Toda vse po vrsti in redu!

Fortunatek je jajček snedel, si obrisal usta ob materin predpasnik, da ni umazal in omastil svojega robca, vzel slovo od domače hiše in vrta, muca, starega mačka Tigra, in kovinaste škatle, ki jo je že devet let imel, da je v njej nosil ogenj na veliko soboto teti Meti in njenim devetim hčeram.

Bilo je pa natančno tri četrti na devet in je v stolpu ura bila osem. Ni bilo zmerom tako, toda tisti dan je bil mežnar zaspal in še ni utegnil določiti časa faranom. Nastala je bila sicer neka zmeda, ker je sonce svetilo drugače, druge težave pa ni imel nihče, ker je vsa narava trmasto vztrajala pri svojem. Narava pri svojem, Fortunatek pri svojem. Ponavljal je »drevesna smola, drevesna smola,« kakor mu je zabičil oče.

V tej zamišljenosti in med temi besedami — vnetega ponavljanja — to je novi slog! — je prišel do reke, rečice tekoče. Gledal je in bolščal ter zagledal, da vlečejo ribiči iz vode polno mrežo rib. Toda Fortunatek je ponavljal: »Drevesna smola, drevesna smola!«, da ga je nazadnje slišal tudi ribič na bregu, ki ni imel drugega dela kakor vleči za vrv, ki je držala barko ob bregu. Ker je imel eno uho na posluh in eno samo na breg, je slišal tudi samo drugo besedo: »Smola!«

»Kaj boš!« se je zgrozil, nazorno zgrozil, ker je zamahnil. »Reci rajši: Če bi bilo zmerom tako!«

Fortunatek, učljivi sinko, ki je šel očetu po zdravilo, je ubogal in začel: »Ko bi bilo vedno tako!«

Šel je po poti in tako vneto ponavljal, da ni videl konjederca, ki je vlekel na vozu mrhovino, crknjeno svinjo.

»Ali boš!« se je zadril konjederec nad fantom. »Zmerom tako? Ali ne čutiš? Reci rajši: Ta pa smrdi!«

»Prav!« si je mislil Fortunatek. »Pa naj smrdi! Ta pa smrdi!« je govoril.

Vroče je bilo in je sedel v senco in čakal, da pride hlad. Ni prišel hlad, toda prišel je mimo mlad, zaljubljen par. Da Fortunatek ne bi pozabil, je vzdihnil: »Ta pa smrdi!« Zaročenec pa je planil v senco, zagrabil fanta in ga pošteno natreskal.

Fortunatek se je čez čas ovedel in, ko se je zbistril, je mimo prignal možak konja. Sinek edinek mu je potožil in povedal, da je nekaj prejel, za kar ni prosil. Možakar se je široko zasmel, čiknil in čoknil rjavo slino na pot in dejal:

»Slabo, Fortunatek moj, slabo! Reči bi bil moral: Oh, da bi bil jaz zraven!«

Zahvalil se mu je, useknil se v rokav — ker robec je samo za mesto in praznik — in momljaj, da ne bi pozabil:

»Oh, da bi bil jaz zraven!«

Nato je pa le prišel v mesto. V neko mesto moraš priti v svojem času. V nekatero potrebuješ sedem dni, v drugo sedem mesecev, a nazadnje le moraš priti, če prej ne oma-gaš. Prišedši v mesto na desno roko, je zavil na levo in počez in čez most in našel na voglu lekarno. Lekarnar je leno zdehal na klopi v poletni vročini in niti toliko dela ni imel, da bi pletel čas.

Fortunatek pa skozi vrata in se je spomnil besed, ki jih je rekel mož s konjem: »Oh, da bi bil tudi jaz zraven!«

Kdor ne bi mislil, da se norčuje, naj stopi naprej, toda lekarnar je mislil, kar misli mnogo ljudi. Lekarnarju kri v glavo, metla v roko in udri. »Ná zdravilo zoper revmatizem! — Ali boš šel, od koder si prišel?«

Toda Fortunatek je bil močnejši. Izdrl je metlo iz rok in zdiviljal proti domu. Divjal in drvel, da je pot pretekel v pol ure — tako so tudi te okoliščine pojasnjene, zakaj je bila pot krajša od dveh ur, in je prišel, ko ura še ni bila deset, pridrvel domov, našel očeta na zapečku.

»Zdaj pa zdravila!«

Udrihal je po očetu, oče okoli vogla in je med potjo izgubil revmatizem.

Ni zaman imel oče Mohor sinka, zatega edinka Fortunata. To je bila sreča, zakaj fantek Fortunatek je pregnal revmatizem.

Glasnik Družbe sv. Mohorja

Dragi Mohorjani! Da tudi v teh razburkanih časih število Mohorjevih udov ni padlo, je pač najzgovornejši dokaz, da je naša Družba že prešla v narodno izročilo in je nič več ne more izruvat iz njega. **Zvestoba za zvestobo** je bilo od nekdaj geslo Mohorjeve družbe in tako se je tudi letos čimbolj potrudila, da je svojim udom res postregla. V dobi vojnega blaga bodo Mohorjani dobili štiri dragocene knjige, ki bi jih bili za ta denar veseli celo v mirnem času.

Koledar je sicer ohranil lansko obliko in obleko, vendar bo zaradi svoje vsebine nov in zvest spremljevalec skozi vse leto. — Drugi del Sienkiewiczzevega **Quo vadis** je knjiga, o kateri zadosti govori že silno povpraševanje po njej. Vemo, da ste od lani že težko čakali nadaljevanja. Zdaj imate pred seboj ves roman gnilega Rima in mladega krščanstva, ki je zajelo ves svet. — Letošnje **Večernice** (po pomoti imajo številko 94 namesto 95) bodo prijetno branje, hkrati pa so umetniški šopek sodobnega slovenskega pripovedništva. — Najpomembnejša knjiga pa je nedvomno **Pod vernim krovom**, zbirka slovenskih ljudskih običajev. Take knjige smo si že dolgo želeli in prepričani smo, da bo zbudila zanimanje, kakor ga je le katera doslej. Naj ne bo Slovenca, ki se ne bi ob tej knjigi zamislil. Vrnimo se k čistim studentem narodnega izročila!

Za drugo leto vam Družba obljublja enako lep dar. Predvsem opozarjamo na drugo knjigo slovenskih običajev, nadaljevanje letošnje, dalje na vsakoletne priljubljene večernice in na koledar, ki bo spremenil obliko in obleko. To pot se bo — če Bog da — spet razkošatil kakor nekoč. Hudo pa nam je, da vam moramo ob tem sporočiti, da smo prisiljeni zvišati udnino, in sicer na 30 lir. Upamo, da to ne bo nikogar odbilo.

Družba sv. Mohorja je letos praznovala svojo devetdesetletnico, ne v napihovanju svojih zaslug, ampak v prizadevanju za nove usluge slovenskemu narodu. Žal je spričo gmotnih težav hudo pritisnjena ob tla. Celo z izdajanjem nujno potrebne zbirke Cvetja iz domačih in tujih logov je imela težave. Vendar sta izšla dva zvezka, in sicer Erjavčeve **Živalske podobe** in A. M. Slomška **Blaže in Nežica**. Cvetje bo izhajalo tudi še naprej. Pridno se priključajte zanj! Izven te zbirke pa je izšel Kotnikov življenjepis slovenskega misijonarja **Mozgana**.

Vse poverjcnike in ude prosimo, naj sporočajo svoje želje in predloge v **Mohorjevi knjigarni** na Miklošičevi cesti 19, kjer bodo dobili o delu Družbe podrobnejša pojasnila, hkrati pa si bodo lahko ogledali in nakupili tudi drugih slovenskih knjig ter šolskih in pisarniških potrebščin.

Seznam poverjeništev in udov Družbe sv. Mohorja za leto 1943

Prva številka pove število letošnjih udov, številka v oklepaju pa lanskim.

Cerknica: Babno polje — (9), Begunje pri Cerknici 182 (182), Bloke 70 (62), Cerknica 165 (165), Grahovo 60 (58), Planina pri Rakeku 120 (129), Rakek 67 (63), Stari trg pri Rakeku 150 (145), Sv. Trojica nad Cerknico 23 (14), Sv. Vid nad Cerknico 40 (64), Unec 50 (60). Skupaj 927 (951).

Kočevje: Banjaloka — (10), Fara pri Kostelu 50 (30), Gotenica 8 (8), Kočevje 70 (50), Osilnica — (—), Stara cerkev — (16). Skupaj 128 (114).

Leskovec: Kostanjevica 71 (41), Sv. Križ pri Kostanjevici 100 (76), Čatež pod Zaplazom — (40), št. Jernej 150 (150). Skupaj 321 (307).

Ljubljana: Stolni župni urad 144 (126), Sv. Jakob 110 (130), Marijino oznanjenje 200 (200), Moste 260 (250), Trnovo 291 (280), Uršulinke 12 (10), Sv. Peter 386 (316), Sv. Ciril in Metod 130 (92), Spodnja šiška 218 (196), Rakovnik 30 (22), Vič 210 (210), Ljudska knjižnica 21 (29), Nova založba 60 (61), Splošna bolnišnica 35 (32), Umobolnica 34 (34), Klasična gimnazija 17 (21), železniška direkcija 35 (36), I. moška realna gimnazija 28 (26), II. moška realna gimnazija 5 (5), III. moška realna gimnazija 22 (22), IV. moška realna gimnazija 8 (8), I. ženska realna gimnazija 31 (32), Zavod sv. Stanislava 25 (23), Učiteljišče 20 (—), Okrožni urad 24 (33), Barje 33 (—), Zadružna gospodarska banka 10 (10), štepanja vas 30 (—), Mohorjeva knjigarna 509 (637). Skupaj 2.944 (2.841).

Ljubljanska okolica: Brezovica 144 (120), Devica Marija v Polju 300 (290), Dobrova 114 (141), Dravljje 125 (—), Golo — (36), Ig 101 (81), Ježica 180 (202), Lanišče 78 (—), Notranje gorice 30 (33), Polhov Gradec 68 (63), Rudnik 30 (38), Sostro 27 (90), Tomišelj 66 (45), želimlje 21 (52). Skupaj 1.284 (1.191).

Novo mesto: Bela cerkev 40 (30), Brusnice 23 (—), Mirna peč 78 (50), Novo mesto 210 (210), Kandija 10 (16), Podgrad — (10), Prečna 100 (90), Soteska 31 (34), Stopiče 52 (45), Šmarjeta pri Novem mestu 34 (33), Šmihel pri Novem mestu 240 (215), št. Peter pri Novem mestu 55 (62), Toplice pri Novem mestu 60 (75), Uršna sela 19 (14), Vavta vas — (22). Skupaj 952 (906).

Ribnica: Dobrepolje 66 (130), Dolenja vas pri Ribnici 32 (62), Draga pri Čabru — (6), Gora 54 (49), Grčarice 24 (10), Loški potok 160 (100), Ribnica 260 (253), Rob 32 (34), Sodražica 78 (80), Struge 75 (67), Sv. Gregor 67 (53), Škocijan pri Turjaku 25 (25), Turjak 10 (7), Velike Lašče 173 (123), Velike Poljane 33 (36). Skupaj 1.089 (1.035).

Semič: Adlešiči — (15), Črnomelj 50 (40), Dragatuš 10 (11), Metlika 50 (128), Podzemelj 30 (30), Preloka 20 (15), Radovica — (72), Semič 33 (50), Sinji vrh 16 (—), Stari trg ob Kolpi 55 (40), Vinica pri Črnomlju 57 (45). Skupaj 321 (446).

Trebnje: Mirna — (115), Mokronog 50 (45), Sv. Križ pri Litiji 28 (97), Škocijan pri Mokronogu 89 (129), št. Lovrenc ob Temenici 76 (82), št. Rupert pri Mokronogu 100 (100), Trebnje 280 (392), Trebelno 80 (76), Tržišče 50 (20). Skupaj 753 (1.056).

Višnja gora: Grosuplje 52 (34), Kopanj 66 (58), Lipoglav 18 (10), Muljava 16 (17), Polica 65 (67), Primskovo 20 (—), Stična 100 (99), Samostan Stična 21 (—), Šmarje 40 (60), št. Jurij pri Grosupljem 33 (30), št. Vid pri Stični 200 (226), Veliki Gaber 115 (90), Višnja gora 110 (100), Žalna 52 (40). Skupaj 908 (891).

Vrhnika: Bevke 25 (23), Borovnica 94 (90), Dolenji Logatec 60 (32), Gorenji Logatec 60 (60), Horjulj 80 (77), Hotedršica 40 (35), Podlipa 31 (25), Preserje 44 (40), Rakitna 50 (44), Rovte 118 (79), Sv. Trije kralji na Vrh 79 (67), št. Jošt nad Vrhniko 66 (118), Vrhnika 230 (212), Zaplana 40 (40). Skupaj 1.017 (942).

Žužemberk: Ajdovec 30 (40), Ambrus — (43), Dobrnič 96 (92), Hinje 132 (54), Krka 26 (17), Sela pri Šumberku 13 (31), Zagradec na Dolenjskem 44 (51), Žužemberk 100 (120), Žvirče 27 (34). Skupaj 488 (482).

Razno: Šibenik 5 (—), Zagreb 150 (100). Skupaj 155 (100).

Letošnjih udov je 11.281, lani pa jih je bilo v istih po-verjenjstvih 11.262.

Kazalo

Koledarski del

Naša knjiga (Leopold Stanek)	3
Prestopno leto 1944	4
Vremenski ključ	6
Pregledni koledar za leto 1944	7
Kalendarij	8

Kultura in zgodovina

Očetova beseda (Josip Šimenc)	56
Spravne in zadostilne pobožnosti (Janez Kraljič)	61
Ob šestdesetletnici škofa dr. Gregorija Rožmana (Janez Filipič)	67
F. S. Finžgar — zlatomašnik	74
Franc Ksaver Meško	77
Ivan Pregelj	80
Jernej Kopitar	82

Za vsak dan

Razne mere in uteži	88
Prva pomoč v nezgodah in boleznih	90
Nekaj nasvetov za snago in zdravje	95
Da bomo pravilno sadili	98
Kaj in kdaj bomo konservirali (Ing. Albin Nežima)	100
Brežost domačih živali	101
Prostornina okroglega lesa	102
Kako zračunam obresti	103
Zemljevid severnega neba	104
Koliko je ura	105
Revmatizem (Narte Velikonja)	106
Glasnik Družbe sv. Mohorja	109
Seznam poverjeništev in udov Družbe sv. Mohorja	110
Kazalo	112

Mohorjeva knjigarna v Ljubljani
na Miklošičevi cesti šte. 19
 (palača Vzajemne zavarovalnice)

ima v zalogi naslednje starejše Mohorjeve knjige:

Cvetje iz domačih in tujih logov:

	broš.	vez.
Erjavec-Logar: Hudo brezno	5.—	10.—
Stritar-Koblar: Izbor mlad. spisov	10.—	15.—
Homer-Sovrè: Illada	17.50	25.—
Erjavec-Logar: Živalske podobe	14.—	24.—
Slomšek-Brumen: Blaže in Nežica	12.—	22.—

Druge knjige:

Plestenjak: Mlinar Bogataj	8.—	18.—
Slenskiewicz-Glonar: Quo vadis I.	10.—	20.—
Slovensko berilo	12.—	26.—
Kotnik: Misijonar Jernej Mozgan	7.—	13.—
Remec: Domača kuha	16.—	24.—
Fajdiga: Pisma o trpljenju	6.—	16.—
Koledar DSM za leto 1942	15.—	
Koledar DSM za leto 1943	8.—	18.—
Družinska knjižica	2.50	